

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
ДОБРО УПРАВЛЕНИЕ

Проект "Развитие на конституционния модел на съдебната система – опит и перспективи",
финансиран от Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд,
Договор № BG05SFOP001-3.003-0126-C01/03.02.2021 г.

РАЗВИТИЕ НА КОНСТИТУЦИОННИЯ МОДЕЛ НА СЪДЕБНАТА ВЛАСТ В БЪЛГАРИЯ – ИЗМЕНЕНИЯТА НА КРБ В ЧАСТТА СЪДЕБНА ВЛАСТ СЛЕД 1991 Г. – ХРОНОЛОГИЯ И ВЪЗДЕЙСТВИЯ (ДОКЛАД)

Този документ е създаден в рамките на проект "Развитие на конституционния модел на съдебната система – опит и перспективи",
финансиран от Оперативна програма "Добро управление",
Договор № BG05SFOP001-3.003-0126-C01/03.02.2021 г.

Център за
Модернизирани
на Политики

ЦЕНТЪР ЗА
ИМИГРАЦИЯ И
ИНТЕГРАЦИЯ

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
ДОБРО УПРАВЛЕНИЕ

Проект "Развитие на конституционния модел на съдебната система – опит и перспективи",
финансиран от Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд,
Договор № BG05SFOP001-3.003-0126-C01/03.02.2021 г.

Център за
Модернизирание
на Политики

Този документ е създаден в рамките на проект "Развитие на конституционния модел на съдебната система – опит и перспективи",
финансиран от Оперативна програма "Добро управление",
Договор № BG05SFOP001-3.003-0126-C01/03.02.2021 г.

ЦЕНТЪР ЗА
МИГРАЦИЯ И
ИНТЕГРАЦИЯ

СЪДЪРЖАНИЕ

СЪКРАЩЕНИЯ	IV
I. Модел на съдебната власт според Конституцията от 1991 г.	1
1. Основни характеристики на модела на съдебната власт.....	1
II. Промените в Конституцията от 1991 г.	4
1. Хронология на промените в Конституцията	4
2. Промените в Конституцията от 2003 г.	5
2.1. Общ контекст	5
2.2. Предложение за промени.....	5
2.3. Въздействие на промените	9
3. Промените в Конституцията от 2006 г.	11
3.1. Общ контекст	11
3.2. Предложение за промени.....	11
3.3. Конституционен надзор	12
3.4. Въздействие на промените	13
4. Промените в Конституцията от 2007 г.	16
4.1. Общ контекст	16
4.2. Предложение за промени.....	17
4.3. Въздействие на промените	18
5. Промените в Конституцията от 2015 г.	27
5.1. Общ контекст	27
5.2. Предложение за промени.....	27
5.3. Въздействие на промените	30
III. Тълкувателни решения на Конституционния съд, свързани с модела на съдебната власт	31
1. Тълкувателни решения на Конституционния съд, свързани със съдебната власт ...	31
2. Тълкувателни решения по Глава шеста СЪДЕБНА ВЛАСТ	33
3. Тълкувателни решения във връзка с правомощия на органи на съдебната власт	44
IV. Обобщен преглед на промените в Конституцията след 1991 г.	48

СЪКРАЩЕНИЯ

БЗНС	Български земеделски народен съюз
БСП	Българска социалистическа партия
ВАС	Върховен административен съд
ВКС	Върховен касационен съд
ВНС	Велико народно събрание
ВСС	Висш съдебен съвет
ЕС	Европейски съюз
ГП	Главен прокурор
ГСУ	Главно следствено управление
ДВ	Държавен вестник
Изв.	Известия на Президиума на Народното събрание
КИКБ	Комисия за изработване на проект на Конституция на България
КНРБ (1947)	Конституция на Народна Република България от 1947 г.
КНРБ (1971)	Конституция на Народна Република България от 1971 г.
КРБ	Конституция на Република България от 1991 г.
КРБ (1990)	Конституция на Република България, изменена през 1990 г.
КС	Конституционен съд на Република България
МВР	Министерство на вътрешните работи
МП	Министерство на правосъдието
ОНС	Обикновено народно събрание
ОС	Отечествен съюз
РБ	Република България

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
ДОБРО УПРАВЛЕНИЕ

Проект "Развитие на конституционния модел на съдебната система – опит и перспективи",
финансиран от Оперативна програма "Добро управление", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд,
Договор № BG05SFOP001-3.003-0126-C01/03.02.2021 г.

СВ	съдебна власт
СДП	Социалдемократическа партия
СДС	Съюз на демократичните сили
СОСВ	система от/на органите на съдебната власт
ТК (1879)	Търновска конституция – Конституция на българското Княжество, 1879 г.
ТК (1911)	Търновска конституция – Конституция на Царство България, 1911 г.
ЦСА	Централен съвет на адвокатурата

Център за
Модернизирание
на Политики

Този документ е създаден в рамките на проект "Развитие на конституционния модел на съдебната система – опит и перспективи",
финансиран от Оперативна програма "Добро управление",
Договор № BG05SFOP001-3.003-0126-C01/03.02.2021 г.

ЦЕНТЪР ЗА
МИГРАЦИЯ И
ИНТЕГРАЦИЯ

I. МОДЕЛ НА СЪДЕБНАТА ВЛАСТ СПОРЕД КОНСТИТУЦИЯТА ОТ 1991 Г.

1. Основни характеристики на модела на съдебната власт

Области на изследване	Описание
Източници:	<i>Държавен вестник брой 56 от 13 юли 1991 г.</i>
Структура на документа	<i>Глава първа ОСНОВНИ НАЧАЛА</i> <i>Глава втора ОСНОВНИ ПРАВА И ЗАДЪЛЖЕНИЯ НА ГРАЖДАНИТЕ</i> <i>Глава трета НАРОДНО СЪБРАНИЕ</i> <i>Глава четвърта ПРЕЗИДЕНТ НА РЕПУБЛИКАТА</i> <i>Глава пета МИНИСТЕРСКИ СЪВЕТ</i> <i>Глава шеста СЪДЕБНА ВЛАСТ</i> <i>Глава седма МЕСТНО САМОУПРАВЛЕНИЕ И МЕСТНА АДМИНИСТРАЦИЯ</i> <i>Глава девета ИЗМЕНЕНИЕ И ДОПЪЛНЕНИЕ НА КОНСТИТУЦИЯТА. ПРИЕМАНЕ НА НОВА КОНСТИТУЦИЯ</i> <i>Глава десета ГЕРБ, ПЕЧАТ, ЗНАМЕ, ХИМН, СТОЛИЦА</i> <i>ПРЕХОДНИ И ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ</i>
Конституционна уредба на държавата	България е република с парламентарно управление. Цялата държавна власт се осъществява от народа непосредствено и чрез органите, предвидени в Конституцията. Държавната власт се разделя на законодателна, изпълнителна и съдебна. Народното събрание осъществява законодателната власт и упражнява парламентарен контрол, състои се от 240 народни представители и се избира за срок от четири години. То е постоянно действащ орган и само определя времето, през което не заседава. Право на законодателна инициатива имат всеки народен представител и Министерският съвет. Държавен глава и върховен главнокомандващ е президентът, който се подпомага в своята дейност от вицепрезидент.

Място на съдебната власт в Конституционна уредба на държавата/Общ модел на СС

Двамата се избират пряко от избирателите за срок от пет години по ред. Президентът може мотивирано да върне приет от Народното събрание закон за ново обсъждане, което не може да му бъде отказано.

Министерският съвет ръководи и осъществява вътрешната и външната политика на страната в съответствие с Конституцията и законите, осигурява обществения ред и националната сигурност и осъществява общото ръководство на държавната администрация и на въоръжените сили. МС отменя незаконосъобразните или неправилните актове на министрите. (в Конституцията 1971 г. тази функция е на прокуратурата, чл. 133, ал.4 Прокуратурата взема мерки за отменяване на противозаконните актове и за възстановяване на нарушените права.).

Икономиката на Република България се основава на свободната стопанска инициатива.

Съдебната власт е независима. При осъществяване на своите функции съдиите, съдебните заседатели, прокурорите и следователите се подчиняват само на закона. Съдебната власт има самостоятелен бюджет.

Съдилищата осъществяват контрол за законност на актове и действия на административните органи.

Председателят на Върховния касационен съд, председателят на Върховния административен съд и главният прокурор се назначават и освобождават от президента на републиката по предложение на Висшия съдебен съвет за срок от седем години без право на повторно избиране. Президентът не може да откаже назначаването или освобождаването при повторно направено предложение.

Съдиите, прокурорите и следователите стават несменяеми след навършване на тригодишен стаж на длъжността, която заемат. Те се освобождават от длъжност само при пенсиониране, подаване на оставка, при влизане в сила на присъда, с която е наложено наказание лишаване от свобода за умишлено престъпление, както и при трайна фактическа невъзможност да изпълняват задълженията си за повече от една година.

Организация на Съда

Правораздаването се осъществява от Върховния касационен съд, Върховния административен съд, апелативни, окръжни, военни и районни съдилища. Със закон могат да се създават и специализирани съдилища.

Върховният касационен съд осъществява върховен съдебен надзор за точно и еднакво прилагане на законите от всички съдилища.

Върховният административен съд осъществява върховен съдебен надзор за точното и еднакво прилагане на законите в административното правораздаване. Върховният административен съд се произнася по спорове за законността на актовете на Министерския съвет и на министрите, както и на други актове, посочени в закона.

Съдилищата осигуряват равенство и условия за състезателност на страните в съдебния процес.

Организация на прокуратурата

Структурата на прокуратурата е в съответствие с тази на съдилищата.

Главният прокурор осъществява надзор за законност и методическо ръководство върху дейността на всички прокурори.

Място на следствието/съдебни служби

Следствените органи са в системата на съдебната власт. Те осъществяват предварителното производство по наказателни дела

Съдебни съвети

Съдиите, прокурорите и следователите се назначават, повишават, понижават, преместват и освобождават от длъжност от Висшия съдебен съвет.

Висшият съдебен съвет се състои от 25 членове.

Председателят на Върховния касационен съд, председателят на Върховния административен съд и главният прокурор са по право негови членове.

Единадесет от членовете на Висшия съдебен съвет се избират от Народното събрание и единадесет - от органите на съдебната власт.

Адвокатура

Гражданите и юридическите лица имат право на защита във всички стадии на процеса, редът за упражняване на това право се определя със закон.

II. ПРОМЕНЕТЕ В КОНСТИТУЦИЯТА ОТ 1991 Г.

1. Хронология на промените в Конституцията

Хронология на промените в КРБ

Брой на ДВ	Изменения и допълнения на КРБ, свързани със съдебната система
бр. 85 от 2003 г. – Закон за изменение и допълнение на Конституцията на Република България	ДА
бр. 18 от 2005 г. – Закон за изменение и допълнение на Конституцията на Република България	НЕ
бр. 27 от 2006 г. – Закон за изменение и допълнение на Конституцията на Република България	ДА
бр. 78 от 2006 г. – Решение № 7 на КС на РБ от 13.09.2006 г.	ДА
бр. 12 от 2007 г. – Закон за изменение и допълнение на Конституцията на Република България	ДА
бр. 100 от 2015 г. – Закон за изменение и допълнение на Конституцията на Република България	ДА

След приемането на Конституцията различни легислатури на Народното събрание примат пет изменения и допълнения в нея. Четири от тези промени са пряко насочени към подобряване на регулацията на съдебната власт. Втората промяна на Конституцията от 2005 г. не засяга пряко съдебната власт, а е насочена към адаптиране на конституционната уредба във връзка с приемането на България в Европейския съюз.

Особено значение за организацията и функционирането на съдебната власт има практиката на Конституционния съд (КС). КС контролира конституционносъобразността на устройственото, процесуалното и материалноправното законодателство, имащо пряко значение за съдебната власт. КС, обаче има правомощието да дава задължителни

тълкувания на конституционните норми, включително тези регулиращи съдебната власт. Практиката на КС по отношение на съдебната власт е събрана и хронологично подредена и в учебника по конституционно право на проф. Е. Друмева от 2013 г., с. 531 и сл. Най-важните решения на КС относно съдебната власт ще разгледам според тематичното им съдържание в следващите глави. Тук само ще ги класифицирам с кратко резюме. Решенията на КС може да бъдат разпределени в четири рубрики: решения относно спазване на принципите за разделение на властите и защита на независимостта на съдебната власт; решения, свързани с магистратския статут, организацията и ръководството на системата; решения, относими към практическото правораздаване, включително съдебния контрол върху административните актове¹.

2. Промените в Конституцията от 2003 г.

2.1. Общ контекст

Първата поправка на КРБ е породена от необходимостта от промени, свързани с реформата на съдебната система и членството на Република България в Европейския съюз и НАТО, както и с тълкувателно Решение № 3 на КС от 10 април 2003 г. по конституционно дело № 22 от 2002 г.²

2.2. Предложение за промени

Законопроектът за изменение и допълнение на Конституцията на Република България е изготвен от членовете на създадената в изпълнение на Решението на Народното събрание от 23 април 2003 г. Временна комисия за промени в Конституцията на Република България, отнасящи се до реформата в съдебната система и членството на Република България в Европейския съюз и НАТО. Законопроектът се основава на Декларацията на политическите сили от 28 март 2003 г. за основните насоки на реформа на българската съдебна система и Решение № 3 на Конституционния съд на Република България от 10 април 2003 г.

Законопроектът за изменение и допълнение на Конституцията на Република България № 354-01-76 е внесен от 103-ма народни представители на 25 юли 2003 г.

Предлаганата в законопроекта уредба засяга три правни института на съдебната власт: **имунитет** и **несменяемост** на магистратите, както и **мандатност** на ръководните длъжности, като предвижда изменения и допълнения в текстовете на чл. 129, чл. 131, чл. 132 от основния закон, както и създаването на преходна разпоредба за заварените случаи.

¹ Решенията са взети от сборниците "Решения и определения на КС" (РОКС), сборниците "Юриспруденция 1 – 1991-1996 г." и "Юриспруденция 21997-2006 г.", издания на Институт "Отворено общество".

² Обн., ДВ, бр. 36 от 18 април 2003 г., (<http://www.constcourt.bg/bg/Cases/Details/364>), <http://www.constcourt.bg/bg/Acts/GetHtmlContent/4bc826fe-aa52-4590-8c0e-3ab698cd272a>

Предложението за уредба на имунитета като "**функционален**" предвижда напълно нова редакция на чл. 132 с четири алинеи и съответни хармонизиращи промени в чл. 131 от Конституцията. Новите моменти в редакцията на чл. 132 са следните:

- в **ал. 1** се предвижда наказателна и гражданска *неотговорност* на магистратите за техните служебни действия и постановени актове при осъществяване на съдебната власт, освен ако не е извършено умишлено престъпление от общ характер; тя има материалноправен характер;
- *дисциплинарната отговорност* на магистратите се запазва; дисциплинарната отговорност има за основание нарушението на трудовата дисциплина, схващана като съвкупност от всички трудови задължения на магистрата като служител и поради това тя е изключена от обхвата на предлагания текст на чл. 132, ал. 1 от Конституцията;
- наказателната и гражданската *неотговорност* при решаването на преписките и делата се изключват, когато извършеното е умишлено престъпление от общ характер; последното означава, че магистратите няма да носят наказателна и гражданска отговорност при решаващата им служебна дейност за престъпления, които се преследват по тъжба на пострадалия, като обида и клевета; с това се следва установената международна практика: Основните принципи за независимост на съдебната власт, приети от ООН, Препоръката на Комитета на министрите на Съвета на Европа № R (94)12 за независимостта, ефикасността и ролята на съдиите и др.;
- в **ал. 2** се урежда функционалният имунитет в процесуален аспект - имунитет само във връзка с престъпления, осъществени по служба; създава се процесуално препятствие по пътя на предприето срещу магистрат наказателно преследване - то е изискуемо разрешение на ВСС на етап, когато са налице достатъчно събрани доказателства и наказателното преследване е достигнало фазата "повдигане на обвинение"; това е моментът, в който може да се поиска сваляне на имунитета на магистратите; изборът на този момент гарантира събирането на достатъчно доказателства за извършено престъпление, които да аргументират необходимостта от снемане на имунитета пред органа, който взема съответното решение;
- **ал. 3** не допуска задържане на магистратите, като мярка за гарантиране на техния авторитет; предвижда се магистратите да не могат да бъдат задържани, освен при тежко престъпление и то с разрешение на ВСС; за задържане при заварено тежко престъпление не е необходимо разрешение на ВСС; съгласно Универсалната харта на съдията, приета от Централния съвет на Международната асоциация на съдиите "наказателно преследване, включително арест срещу съдия, трябва да бъде позволено само при условия, които гарантират, че тяхната независимост няма да бъде повлияна";

- **ал. 4** определя кой може да сезира ВСС за снемане на имунитета на магистратите: главният прокурор и 1/5 от членовете на ВСС; предвижда се процедурата да бъде уредена в закон; снемането на имунитета по инициатива на една пета от членовете на ВСС се въвежда като гаранция за нормалното протичане на наказателното преследване срещу магистрат и коректив срещу евентуална пасивност в рамките на прокурорската система и опит за осуетяване на наказателното преследване; инициативата на едната пета ще се задейства едва тогава, когато прокуратурата не предприеме наказателно преследване срещу лица, за които има законен повод и достатъчно данни, че са извършили престъпление; тази една пета от членовете на ВСС не започва наказателно преследване, нито ще упражнява обвинителната функция; едната пета членове от ВСС единствено ще инициират снемането на имунитета и ще изпращат материалите на компетентния прокурор с оглед образуване на предварително производство; в този смисъл са и препоръките на Венецианската комисия в изготвения от тях Меморандум за реформа на съдебната система.

Разликата с дотогава действащата правна уредба е, че:

- магистратите имат само ограничен "функционален" имунитет, а не общ, т.е. приравнен с този на народните представители;
- възможност за наказателно преследване спрямо магистрат за действия във връзка със службата може да започне, но преди повдигане на обвинението трябва да е налице разрешение на ВСС, за да може наказателното преследване да продължи;
- извън служебните си действия магистратите носят наказателна и гражданска отговорност на общо основание.

Несменяемостта на магистратите е принцип, определен в **чл. 129, ал. 3** от Конституцията – след 3 години работа на длъжност в съдебната власт се придобива качеството "несменяем"; такъв магистрат може да бъде освободен от длъжност само при наличието на четири изчерпателно посочени основания – само тогава той напуска съдебната власт. Несменяемостта е тясно свързана с принципа на *независимостта* на съдебната власт. Несменяемостта е пряк израз на независимостта на отделния магистрат.

Новите моменти в предложената уредба на ал. 3 са следните:

- увеличаване на изискуемия стаж, след който магистратите придобиват статут на несменяемост от 3 на 5 години;
- кумулативно с горното "се издига" като конституционна уредба изискване и за положителна атестация за прослужения период;
- въвеждане на ново основание за загубване статута на несменяемост и освобождаване от длъжност, а именно: *"системно неизпълнение на служебните им задължения или действия, уронващи престижа на*

съдебната власт"; подобна формулировка съществува в действащи международни правни актове;

- преформулиране на съществуващото в чл. 129, ал. 3 на Конституцията основание "при пенсиониране" в "навършване на 65-годишна възраст".

Мандатността на ръководните длъжности е друга принципна характеристика, която засяга структурата на съдебната власт – ръководството на служебните дейности. Проявява се като правило, че ръководна длъжност в съдилища, прокуратури и следствени служби се заема за определен срок, след който процедурата по заемане на тази длъжност отново се задейства и т. н. Мандатността характеризира самата длъжност, самия ръководен пост в системата на съдебната власт. Мандатността не е елемент от правното положение на магистрата. Тя е характеристика на длъжността, а не на титуляра ѝ.

По този същностен белег мандатността на ръководните длъжности в органите на съдебната власт се отличава от несменяемостта на магистратите. Магистратът, придобил качеството "несменяем" може да заема ръководна длъжност, след това - друга длъжност, но остава в системата на съдебната власт, за разлика от онзи магистрат, който загубвайки качеството си "несменяем", напуска съдебната система (виж т. 3).

Законопроектът съдържа и преходна разпоредба, според която законодателя в срок от шест месеца следва да уреди със законови промени заварените случаи в съответствие с направените в Конституцията изменения.

Законопроектът за изменение и допълнение на Конституцията на Република България е приет на **първо четене** на 3 септември 2003 г. при условията на чл. 155, ал. 1 от КРБ.

Временната Комисия за подготовка на предложения за промени в Конституцията на Република България изготвя Доклад за второ гласуване на Законопроект за изменение и допълнение на Конституцията на Република България № 354-01-76, внесен от 103-ма народни представители на 25 юли 2003 г., в който са отразени проведените разисквания. По същество са приети предложенията на вносителите като са направени редакционни предложения от страна на Временната Комисия. Разширен е обхвата и хипотезите, свързани с прехода към новата регулация.

Законопроектът за изменение и допълнение на Конституцията на Република България е разгледан и приет на **второ четене** на 18 септември 2003 г. при условията на чл. 155, ал. 1 от КРБ.

Законопроектът за изменение и допълнение на Конституцията на Република България е гласуван *an block* и приет на **трето четене** на 24 септември 2003 г. при условията на чл. 155, ал. 1 от КРБ.

Законопроектът за изменение и допълнение на Конституцията на Република България е обнародван в ДВ, бр. 85 от 2003 г.

2.3. Въздействие на промените

1991 г.	ДВ, бр. 85 от 2003 г.
Чл. 129. (1) Съдиите, прокурорите и следователите се назначават, повишават, понижават, преместват и освобождават от длъжност от Висшия съдебен съвет.	Чл. 129. (1) Съдиите, прокурорите и следователите се назначават, повишават, понижават, преместват и освобождават от длъжност от Висшия съдебен съвет.
(2) Председателят на Върховния касационен съд, председателят на Върховния административен съд и главният прокурор се назначават и освобождават от президента на републиката по предложение на Висшия съдебен съвет за срок от седем години без право на повторно избиране.	(2) Председателят на Върховния касационен съд, председателят на Върховния административен съд и главният прокурор се назначават и освобождават от президента на републиката по предложение на Висшия съдебен съвет за срок от седем години без право на повторно избиране.
Президентът не може да откаже назначаването или освобождаването при повторно направено предложение.	Президентът не може да откаже назначаването или освобождаването при повторно направено предложение.
(3) Съдиите, прокурорите и следователите стават несменяеми след навършване на тригодишен стаж на длъжността, която заемат.	(3) С навършване на петгодишен стаж като съдия, прокурор или следовател и след атестиране, с решение на Висшия съдебен съвет , съдиите, прокурорите и следователите стават несменяеми.
Те се освобождават от длъжност само при	Те, включително лицата по ал. 2 , се освобождават от длъжност само при:
пенсиониране,	1. навършване на 65-годишна възраст;
подаване на оставка,	2. подаване на оставка;
при влизане в сила на присъда, с която е наложено наказание лишаване от свобода за умишлено престъпление,	3. влизане в сила на присъда, с която е наложено наказание лишаване от свобода за умишлено престъпление;
както и при трайна фактическа невъзможност да изпълняват задълженията си за повече от една година.	4. трайна фактическа невъзможност да изпълняват задълженията си за повече от една година;
	5. тежко нарушение или системно неизпълнение на служебните задължения, както и действия, които накърняват престижа на съдебната власт.
	(4) Придобитата несменяемост се възстановява при следващо заемане на длъжността съдия, прокурор или следовател в случаите на освобождаване по ал. 3, т. 2 и 4.
	(5)³ Административните ръководители в органите на съдебната власт, с изключение на тези по ал. 2, се назначават на ръководната длъжност за срок от пет години с право на повторно назначаване.
Чл. 131. Решенията на Висшия съдебен съвет за назначаване, повишаване, понижаване, преместване и освобождаване от длъжност на съдии, прокурори и следователи, както и предложенията, които той прави по чл. 129, ал. 2 се приемат с тайно гласуване.	Чл. 131. Решенията на Висшия съдебен съвет за назначаване, повишаване, понижаване, преместване и освобождаване от длъжност на съдии, прокурори и следователи, за даване разрешение по чл. 132, ал. 2 и 3 , както и предложенията, които той прави по чл. 129, ал. 2, се приемат с тайно гласуване.
Чл. 132. (1) Съдиите, прокурорите и следователите се ползват с имунитета на народните представители.	Чл. 132. (1) При осъществяване на съдебната власт съдиите, прокурорите и следователите не носят наказателна и гражданска отговорност за техните служебни действия и за постановените от тях актове, освен ако извършеното е умишлено престъпление от общ характер.

³ (Нова, в сила от 1.01.2004 г.)

1991 г.	ДВ, бр. 85 от 2003 г.
(2) В определени със закон случаи решение за снемане имунитета на съдия, прокурор или следовател се приема от Висшия съдебен съвет.	(2) В случаите по ал. 1 срещу съдиите, прокурорите и следователите не може да бъде повдигнато обвинение без разрешение на Висшия съдебен съвет.
	(3) Съдиите, прокурорите и следователите не могат да бъдат задържани освен за тежко престъпление, и то с разрешение на Висшия съдебен съвет. Разрешение за задържане не се изисква при заварено тежко престъпление.
	(4) За даване разрешение по ал. 2 и 3 се прави мотивирано искане до Висшия съдебен съвет от главния прокурор или от не по-малко от една пета от членовете на Висшия съдебен съвет.

Промените в Конституцията от 2003 г. в основната си част засягат елементи от статута на съдиите, прокурорите и следователите.

Като основание за освобождаване от длъжност се предвиди "тежко нарушение или системно неизпълнение на служебните задължения, както и действия, които накърняват престижа на съдебната власт" (чл. 129, ал. 3 КРБ). С това се коригира ограничения обхват на старата разпоредба, според която освобождаване от длъжност е възможно само при подаване на оставка, при влизане в сила на присъда, с която е наложено наказание "лишаване от свобода" за умишлено престъпление, както и при трайна фактическа невъзможност. Липсата на основания за отстраняване от длъжност при тежки дисциплинарни и/или морални провинения, представлява непълното, която създава впечатление за недосегаемост на магистратите.

След промяна в същата ал. 3 на чл. 129 КРБ "съдиите, прокурорите и следователите стават несменяеми след навършване на 5-годишен стаж след атестиране". Увеличеният срок от 3 на 5 години и изискването за положителна атестация, дадена от ВСС утвърждава принципа за определяне на несменяемост само на магистрати, доказали професионални и морални качества.

Регламентирана е възможността за възстановяване придобита несменяемост при следващо заемане на длъжността съдия, прокурор или следовател в случай на освобождаване от длъжност поради подадена оставка или трайна фактическа невъзможност.

Съществена промяна е въведена по отношение на магистратския имунитет. Според възприетия модел за функционален имунитет "при осъществяване на съдебната власт съдиите, прокурорите и следователите не носят гражданска и наказателна отговорност за своите служебни действия и за постановените от тях актове, освен ако извършеното е умишлено престъпление от общ характер".

Въведена е мандатност на административните ръководители в органите на съдебната власт със срок от 5 години с право на повторно назначаване.

Въздействието на промените в КРБ от 2003 г. е свързано с конкретизиране на статута на органите на съдебната власт, повишаване на изискванията към тях и отговорността им.

3. Промените в Конституцията от 2006 г.

3.1. Общ контекст

Третата поправка на КРБ е мотивирана от необходимостта за подобряване на взаимодействието между органите на законодателната, изпълнителната и съдебната власт, както с оглед на по-добрата защита правата на гражданите, така и на противодействието на престъпността и корупцията.

3.2. Предложение за промени

Законопроектът за изменение и допълнение на Конституцията на Република България е внесен от 109 народни представители на 22 декември 2005 г.⁴

Законопроектът се състои от седем параграфа, като промените са в Глава трета "Народно събрание" и Глава шеста "Съдебна власт". Предложенията се отнасят до:

- Уреждане на конституционно ниво на институцията омбудсман като обществен гарант на прокламираните в Конституцията основни права и свободи – **чл. 91а** от проекта.
- Ограничаване на имунитета на народния представител. Предвижда се народните представители да носят наказателна отговорност за всички видове престъпления от общ характер, като само при задържане се иска разрешение на Народното събрание, а когато то не заседава – от председателя на парламента. Това е **чл. 70**.
- Повишаване информираността на обществото относно дейността на съдебната власт. По този начин се създава конституционна основа за по-тясно взаимодействие между трите власти. Трите власти трябва да си взаимодействат помежду си, да се контролират взаимно. Така се реализира и гражданският контрол върху държавната власт – **чл. 84, т. 16**.
- Прецизиране на конституционните правомощия на прокуратурата по отношение на наказателното разследване, както и на други функции на прокурора като блюстител на законността – **чл. 127, т. 1**.
- Конституционна основа на досъдебната фаза на наказателното производство – следствие и индиректно дознание. Това е пряко свързано с приетия нов Наказателнопроцесуален кодекс – **чл. 128**, изречение второ.

⁴ Текстът на предложението законопроект не е наличен на официалната интернет страница на Народното събрание.

- Освобождаването на председателите на Върховния касационен съд и Върховния административен съд, както и на главния прокурор – един спорен въпрос за процедурата, който трябва да намери конституционно разрешение. Това е дадено в **чл. 129**.
- Установяване на баланс между правомощията на министъра на правосъдието и органите на съдебната власт, в това число Висшия съдебен съвет. Чрез законопроекта се прави опит да се очертаят правомощията на министъра на правосъдието като трансмисия между изпълнителната и съдебната власт – **чл. 130, ал. 6**.

Законопроектът за изменение и допълнение на Конституцията е гласуван на **първо четене** на 3 февруари 2006 г., при условията на чл. 155, ал. 1 от КРБ.

Законопроектът за изменение и допълнение на Конституцията на Република България е разгледан и приет на **второ четене** на 2 март 2006 г., при условията на чл. 155, ал. 1 от КРБ.

Законопроектът за изменение и допълнение на Конституцията на Република България е гласуван *ap block* и приет на **трето четене** на 30 март 2006 г., при условията на чл. 155, ал. 1 от КРБ.

Законопроектът за изменение и допълнение на Конституцията на Република България е обнародван в ДВ, бр. 27 от 2006 г.

3.3. Конституционен надзор

След приемането на промените в КРБ по искане⁵ на Пленума на Върховния касационен съд КС образува дело⁶ за установяване на противоконституционността на § 6, т. 1 от Закона за изменение и допълнение на Конституцията на Република България, с който е създадена нова ал. 4 на чл. 129 (ДВ, бр. 27/2006 г.) със следното съдържание:

"(4) В случаите по ал. 3, т. 5 председателят на Върховния касационен съд, председателят на Върховния административен съд и главният прокурор се освобождават от президента на републиката по предложение и на една четвърт от народните представители, прието с мнозинство две трети от народните представители. Президентът не може да откаже освобождаването при повторно направено предложение."

На свое заседание Конституционния съд на 13 септември 2006 г. разглежда искането на Пленума на Върховния касационен съд и Обявява за противоконституционен § 6, т. 1 от Закона за изменение и допълнение на Конституцията на Република България, с който е създадена нова ал. 4 на чл. 129 (ДВ, бр. 27 от 2006 г.).

Решение № 7 от 13.09.2006 г. на КС по к. д. № 6 от 2006 г. е обнародвано в ДВ бр. 78 от 26 септември 2006 г.

⁵ <http://www.constcourt.bg/bg/Acts/Download/d36ba597-f25a-4e5b-b534-f07167d59211>

⁶ <http://www.constcourt.bg/bg/Cases/Details/405>

3.4. Въздействие на промените

1991 г.	ДВ, бр. 85 от 2003 г.	ДВ, бр. 27 от 2006 г.
Чл. 127. Прокуратурата следи за спазване на законността, като:		Чл. 127. Прокуратурата следи за спазване на законността, като:
		1. ръководи разследването и упражнява надзор за законосъобразното му провеждане;
		2. може да извършва разследване;
1. привлича към отговорност лицата, които са извършили престъпления, и поддържа обвинението по наказателни дела от общ характер;		3. привлича към отговорност лицата, които са извършили престъпления, и поддържа обвинението по наказателни дела от общ характер;
2. упражнява надзор при изпълнение на наказателните и други принудителни мерки;		4. упражнява надзор при изпълнение на наказателните и други принудителни мерки;
3. предприема действия за отмяна на незаконосъобразни актове;		5. предприема действия за отмяна на незаконосъобразни актове;
4. в предвидените със закон случаи участва в граждански и административни дела.		6. в предвидените със закон случаи участва в граждански и административни дела.
Чл. 128. Следствените органи са в системата на съдебната власт.		Чл. 128. Следствените органи са в системата на съдебната власт.
Те осъществяват предварителното производство по наказателни дела.		Те осъществяват разследване ~~предварителното производство~~ по наказателни дела в случаите, предвидени в закон.
Чл. 129. (1) Съдиите, прокурорите и следователите се назначават, повишават, понижават, преместват и освобождават от длъжност от Висшия съдебен съвет.		Чл. 129. (1) Съдиите, прокурорите и следователите се назначават, повишават, понижават, преместват и освобождават от длъжност от Висшия съдебен съвет.
(2) Председателят на Върховния касационен съд, председателят на Върховния административен съд и главният прокурор се назначават и освобождават от президента на републиката по предложение на Висшия съдебен съвет за срок от седем години без право на повторно избиране.		(2) Председателят на Върховния касационен съд, председателят на Върховния административен съд и главният прокурор се назначават и освобождават от президента на републиката по предложение на Висшия съдебен съвет за срок от седем години без право на повторно избиране.
Президентът не може да откаже назначаването или освобождаването при повторно направено предложение.		Президентът не може да откаже назначаването или освобождаването при повторно направено предложение.
(3) Съдиите, прокурорите и следователите стават несменяеми след навършване на тригодишен стаж на длъжността, която заемат.	(3) С навършване на петгодишен стаж като съдия, прокурор или следовател и след атестиране, с решение на Висшия съдебен съвет , съдиите, прокурорите и следователите стават несменяеми.	(3) С навършване на петгодишен стаж като съдия, прокурор или следовател и след атестиране, с решение на Висшия съдебен съвет, съдиите, прокурорите и следователите стават несменяеми.

1991 г.	ДВ, бр. 85 от 2003 г.	ДВ, бр. 27 от 2006 г.
Те се освобождават от длъжност само при	Те, включително лицата по ал. 2, се освобождават от длъжност само при:	Те, включително лицата по ал. 2, се освобождават от длъжност само при:
пенсиониране,	1. навършване на 65-годишна възраст;	1. навършване на 65-годишна възраст;
подаване на оставка,	2. подаване на оставка;	2. подаване на оставка;
при влизане в сила на присъда, с която е наложено наказание лишаване от свобода за умишлено престъпление,	3. влизане в сила на присъда, с която е наложено наказание лишаване от свобода за умишлено престъпление;	3. влизане в сила на присъда, с която е наложено наказание лишаване от свобода за умишлено престъпление;
както и при трайна фактическа невъзможност да изпълняват задълженията си за повече от една година.	4. трайна фактическа невъзможност да изпълняват задълженията си за повече от една година;	4. трайна фактическа невъзможност да изпълняват задълженията си за повече от една година;
	5. тежко нарушение или системно неизпълнение на служебните задължения, както и действия, които накърняват престижа на съдебната власт.	5. тежко нарушение или системно неизпълнение на служебните задължения, както и действия, които накърняват престижа на съдебната власт.
		(4) В случаите по ал. 3, т. 5 председателят на Върховния касационен съд, председателят на Върховния административен съд и главният прокурор се освобождават от президента на републиката по предложение и на една четвърт от народните представители, прието с мнозинство две трети от народните представители. Президентът не може да откаже освобождаването при повторно направено предложение.
	(4) Придобитата несменяемост се възстановява при следващо заемане на длъжността съдия, прокурор или следовател в случаите на освобождаване по ал. 3, т. 2 и 4.	(5) ⁷ Придобитата несменяемост се възстановява при следващо заемане на длъжността съдия, прокурор или следовател в случаите на освобождаване по ал. 3, т. 2 и 4.
	(5) ⁸ Административните ръководители в органите на съдебната власт, с изключение на тези по ал. 2, се назначават на ръководната длъжност за срок от пет години с право на повторно назначаване.	(6) ⁹ Административните ръководители в органите на съдебната власт, с изключение на тези по ал. 2, се назначават на ръководната длъжност за срок от пет години с право на повторно назначаване.
		Чл. 130а. Министърът на правосъдието:
		1. предлага проект на бюджет на съдебната власт и го внася за обсъждане във Висшия съдебен съвет;
		2. управлява имуществото на съдебната власт;

⁷ Предишен текст на ал. 4

⁸ в сила от 1.01.2004 г.

⁹ Предишен текст на ал. 5

1991 г.	ДВ, бр. 85 от 2003 г.	ДВ, бр. 27 от 2006 г.
		3. може да прави предложения за назначаване, повишаване, понижаване, преместване и освобождаване от длъжност на съдии, прокурори и следователи;
		4. участва в организирането на квалификацията на съдиите, прокурорите и следователите;
		5. проверява организацията по образуването, движението и приключването на делата.
Чл. 131. Решенията на Висшия съдебен съвет за назначаване, повишаване, понижаване, преместване и освобождаване от длъжност на съдии, прокурори и следователи, както и предложенията, които той прави по чл. 129, ал. 2 се приемат с тайно гласуване.	Чл. 131. Решенията на Висшия съдебен съвет за назначаване, повишаване, понижаване, преместване и освобождаване от длъжност на съдии, прокурори и следователи, за даване разрешение по чл. 132, ал. 2 и 3, както и предложенията, които той прави по чл. 129, ал. 2, се приемат с тайно гласуване.	
Чл. 132. (1) Съдиите, прокурорите и следователите се ползват с имунитета на народните представители.	Чл. 132. (1) При осъществяване на съдебната власт съдиите, прокурорите и следователите не носят наказателна и гражданска отговорност за техните служебни действия и за постановените от тях актове, освен ако извършеното е умишлено престъпление от общ характер.	
(2) В определени със закон случаи решение за снемане имунитета на съдия, прокурор или следовател се приема от Висшия съдебен съвет.	(2) В случаите по ал. 1 срещу съдиите, прокурорите и следователите не може да бъде повдигнато обвинение без разрешение на Висшия съдебен съвет.	
	(3) Съдиите, прокурорите и следователите не могат да бъдат задържани освен за тежко престъпление, и то с разрешение на Висшия съдебен съвет. Разрешение за задържане не се изисква при заварено тежко престъпление.	
	(4) За даване разрешение по ал. 2 и 3 се прави мотивирано искане до Висшия съдебен съвет от главния прокурор или от не по-малко от една пета от членовете на Висшия съдебен съвет.	

Третата поправка на Конституцията от 2006 г., също е насочена към подобряване на регламентацията на съдебната власт.

В **чл. 127** от КРБ са определени две нови правомощия на прокуратурата, а именно **т. 1** "ръководи разследването и упражнява надзор за законосъобразното му провеждане" и **т. 2** която предвижда възможност прокуратурата и сама да "може да извършва разследване".

В нов **чл. 130а** изрично са определени правомощията на министъра на правосъдието спрямо съдебната власт: да предлага проект за бюджет на съдебната власт и да го внася за обсъждане във ВСС, да управлява имуществото на съдебната власт, да прави предложения за назначаване, повишаване, понижаване, преместване и освобождаване на съдии, прокурори и следователи, да участва в организирането на квалификацията на съдиите, прокурорите и следователите.

Тези изменения са насочени към уточняване на функциите на два конституционно установени органа, имащи отношение към съдебната власт. Новият **чл. 130а** разграничава правомощията на ВСС от тези на министъра на правосъдието като представител на изпълнителната власт.

Решение № 7 от 13.09.2006 г. на КС по к. д. № 6 от 2006 г., с което КС обявяви за противоконституционен текстът, свързан с процедурата за освобождаване на "председателят на Върховния касационен съд, председателят на Върховния административен съд и главният прокурор" при констатирано "тежко нарушение или системно неизпълнение на служебните задължения, както и действия, които накърняват престижа на съдебната власт" (чл. 129, ал. 3, т. 5) има съществено значение за изясняване на характеристиките и същността на модела на съдебната власт, в контекста на общите принципи на КРБ и принципа за разделение на властта (чл. 8).

4. Промените в Конституцията от 2007 г.

4.1. Общ контекст

Четвъртата поправка в КРБ е мотивирана от предстоящото членство на България в Европейския съюз и необходимостта от актуализация на конституционна уредба за функционирането и правомощията на някои конституционни органи, включително и такива на местното самоуправление. Констатира се, че през изминалите петнадесет години на прилагане на Конституцията на Република България е натрупан достатъчно опит, който позволи да се търсят и намират нови конституционни решения. Промените общественно-политически условия във вътрешен и международен план и състоянието на съдебната система, също обуславят необходимостта от засилване на способността и ефективността на съдебната система да осъществява същинската си функция на защита на основните права и свободи на гражданите и юридическите лица като фактор в борбата с престъпността, особено организираната престъпност и корупцията, и в крайна сметка като основа на правовата държава.

4.2. Предложение за промени

Законопроектът за изменение и допълнение на Конституцията на Република България, внесен на 22 септември 2006 г. от Михаил Миков и група народни представители, има за основна цел да укрепи принципа за разделението на властите и независимостта на съдебната власт, както и да подобри работата в съдебната система. Законопроектът се състои от единадесет параграфа, като промените са в глава първа "Основни начала", глава втора "Основни права и задължения на гражданите", глава трета "Народно събрание", глава шеста "Съдебна власт" и глава седма "Местно самоуправление и местна администрация". Предложенията се отнасят до:

1. Дейността на въоръжените сили и изпълнението на военната служба в контекста на отпадането на наборната военна служба и професионализацията на българската армия (чл. 9, ал. 2, чл. 59, ал. 2).

2. Дейността на Народното събрание като законодателен орган и орган, който упражнява парламентарен контрол.

а) изрична норма, която да предвижда самостоятелност на бюджета на Народното събрание (чл. 62);

б) отмяна на изискването за кворум през цялото времетраене на заседанията на Народното събрание;

в) изслушване и приемане на годишни доклади за дейността на държавните органи, които се избират изцяло или частично от Народното събрание (чл. 84, т. 17).

3. Дейността на съдебната власт:

а) прецизиране на конституционната разпоредба на чл. 84, т. 16, като годишните доклади за дейността на съдилищата, прокуратурата и разследващите органи ще се внасят в Народното събрание от Висшия съдебен съвет;

б) установяване на баланс между правомощията на министъра на правосъдието и Висшия съдебен съвет; на конституционно ниво се посочват и основанията за предсрочно прекратяване мандата на член на Висшия съдебен съвет (чл. 130, ал. 6, 7 и 8);

в) премахване имунитета на магистратите (чл. 132, ал. 2, 3 и 4);

г) създаване на инспекторат към Висшия съдебен съвет, с висока степен на независимост, който да наблюдава дейността на всички органи на съдебната власт, без да засяга същността на правораздавателната им дейност; в тази връзка се предлага и отмяна на правомощието на министъра на правосъдието да проверява организацията по образуването, движението и приключването на делата (чл. 130а, т. 5, чл. 132а).

4. Увеличаване на финансовите правомощия на общинските съвети, като им се предостави възможност сами да определят конкретния размер на местните данъци, както

и вида и размера на местните такси, което съответства на Европейската харта за местното самоуправление (чл. 84, т. 3, чл. 141).

Законопроектът за изменение и допълнение на Конституцията на Република България е разгледан и обсъден на четири заседания на Временната комисия за обсъждане на проекта и предложения за промени в Конституцията на Република България, проведени на 24 октомври и на 7, 14 и 20 ноември 2006 г.

Законопроектът за изменение и допълнение на Конституцията на Република България е приет на **първо четене** на 21 ноември 2006 г. при условията на чл. 155, ал. 1 от КРБ.

Временната комисия за обсъждане на Законопроект за изменение и допълнение на Конституцията на Република България продължава работа по проекта и изготвя Доклад за второ гласуване Законопроект за изменение и допълнение на Конституцията на Република България, вх. № 654-01-129, внесен от Михаил Миков и група народни представители на 22 септември 2006 г., в който са отразени проведените разисквания.

Законопроектът за изменение и допълнение на Конституцията на Република България е разгледан и приет на **второ четене** на 26 януари 2007 г. при условията на чл. 155, ал. 1 от КРБ.

Законопроектът за изменение и допълнение на Конституцията на Република България е гласуван, съгласно процедурата *an block* и приет на **трето четене** на 2 февруари 2007 г. при условията на чл. 155, ал. 1 от КРБ.

Законопроектът за изменение и допълнение на Конституцията на Република България е обнародван в ДВ, бр. 12 от 2007 г.

4.3. Въздействие на промените

1991 г.	ДВ, бр. 85 от 2003 г.	ДВ, бр. 27 от 2006 г.	ДВ, бр. 12 от 2007 г.
Чл. 127. Прокуратурата следи за спазване на законността, като:		Чл. 127. Прокуратурата следи за спазване на законността, като:	
		1. ръководи разследването и упражнява надзор за законосъобразното му провеждане;	
		2. може да извършва разследване;	
1. привлича към отговорност лицата, които са извършили престъпления, и поддържа обвинението по наказателни дела от общ характер;		3. привлича към отговорност лицата, които са извършили престъпления, и поддържа обвинението по наказателни дела от общ характер;	
2. упражнява надзор при изпълнение на наказателните и други принудителни мерки;		4. упражнява надзор при изпълнение на наказателните и други принудителни мерки;	

1991 г.	ДВ, бр. 85 от 2003 г.	ДВ, бр. 27 от 2006 г.	ДВ, бр. 12 от 2007 г.
3. предприема действия за отмяна на незаконосъобразни актове;		5. предприема действия за отмяна на незаконосъобразни актове;	
4. в предвидените със закон случаи участва в граждански и административни дела.		6. в предвидените със закон случаи участва в граждански и административни дела.	
Чл. 128. Следствените органи са в системата на съдебната власт. Те осъществяват предварителното производство по наказателни дела.		Чл. 128. Следствените органи са в системата на съдебната власт. Те осъществяват разследване ~~предварителното производство~~ по наказателни дела в случаите, предвидени в закон.	
Чл. 129. (1) Съдиите, прокурорите и следователите се назначават, повишават, понижават, преместват и освобождават от длъжност от Висшия съдебен съвет.	Чл. 129. (1) Съдиите, прокурорите и следователите се назначават, повишават, понижават, преместват и освобождават от длъжност от Висшия съдебен съвет.	Чл. 129. (1) Съдиите, прокурорите и следователите се назначават, повишават, понижават, преместват и освобождават от длъжност от Висшия съдебен съвет.	
(2) Председателят на Върховния касационен съд, председателят на Върховния административен съд и главният прокурор се назначават и освобождават от президента на републиката по предложение на Висшия съдебен съвет за срок от седем години без право на повторно избиране.	(2) Председателят на Върховния касационен съд, председателят на Върховния административен съд и главният прокурор се назначават и освобождават от президента на републиката по предложение на Висшия съдебен съвет за срок от седем години без право на повторно избиране.	(2) Председателят на Върховния касационен съд, председателят на Върховния административен съд и главният прокурор се назначават и освобождават от президента на републиката по предложение на Висшия съдебен съвет за срок от седем години без право на повторно избиране.	
Президентът не може да откаже назначаването или освобождаването при повторно направено предложение.	Президентът не може да откаже назначаването или освобождаването при повторно направено предложение.	Президентът не може да откаже назначаването или освобождаването при повторно направено предложение.	
(3) Съдиите, прокурорите и следователите стават несменяеми след навършване на тригодишен стаж на длъжността, която заемат.	(3) С навършване на петгодишен стаж като съдия, прокурор или следовател и след атестиране, с решение на Висшия съдебен съвет , съдиите, прокурорите и следователите стават несменяеми.	(3) С навършване на петгодишен стаж като съдия, прокурор или следовател и след атестиране, с решение на Висшия съдебен съвет, съдиите, прокурорите и следователите стават несменяеми.	

1991 г.	ДВ, бр. 85 от 2003 г.	ДВ, бр. 27 от 2006 г.	ДВ, бр. 12 от 2007 г.
Те се освобождават от длъжност само при	Те, включително лицата по ал. 2, се освобождават от длъжност само при:	Те, включително лицата по ал. 2, се освобождават от длъжност само при:	
пенсиониране,	1. навършване на 65-годишна възраст;	1. навършване на 65-годишна възраст;	
подаване на оставка,	2. подаване на оставка;	2. подаване на оставка;	
при влизане в сила на присъда, с която е наложено наказание лишаване от свобода за умишлено престъпление,	3. влизане в сила на присъда, с която е наложено наказание лишаване от свобода за умишлено престъпление;	3. влизане в сила на присъда, с която е наложено наказание лишаване от свобода за умишлено престъпление;	
както и при трайна фактическа невъзможност да изпълняват задълженията си за повече от една година.	4. трайна фактическа невъзможност да изпълняват задълженията си за повече от една година;	4. трайна фактическа невъзможност да изпълняват задълженията си за повече от една година;	
	5. тежко нарушение или системно неизпълнение на служебните задължения, както и действия, които накърняват престижа на съдебната власт.	5. тежко нарушение или системно неизпълнение на служебните задължения, както и действия, които накърняват престижа на съдебната власт.	
		(4) В случаите по ал. 3, т. 5 председателят на Върховния касационен съд, председателят на Върховния административен съд и главният прокурор се освобождават от президента на републиката по предложение и на една четвърт от народните представители, прието с мнозинство две трети от народните представители. Президентът не може да откаже освобождаването при повторно направено предложение.	
	(4) Придобитата несменяемост се възстановява при следващо заемане на длъжността съдия, прокурор или следовател в случаите на освобождаване по ал. 3, т. 2 и 4.	(5) Придобитата несменяемост се възстановява при следващо заемане на длъжността съдия, прокурор или следовател в случаите на освобождаване по ал. 3, т. 2 и 4.	

1991 г.	ДВ, бр. 85 от 2003 г.	ДВ, бр. 27 от 2006 г.	ДВ, бр. 12 от 2007 г.
	(5) ¹⁰ Административните ръководители в органите на съдебната власт, с изключение на тези по ал. 2, се назначават на ръководната длъжност за срок от пет години с право на повторно назначаване.	(6) Административните ръководители в органите на съдебната власт, с изключение на тези по ал. 2, се назначават на ръководната длъжност за срок от пет години с право на повторно назначаване.	
Чл. 130. (1) Висшият съдебен съвет се състои от 25 членове.			Чл. 130. (1) Висшият съдебен съвет се състои от 25 членове.
Председателят на Върховния касационен съд, председателят на Върховния административен съд и главният прокурор са по право негови членове.			Председателят на Върховния касационен съд, председателят на Върховния административен съд и главният прокурор са по право негови членове.
(2) За членове на Висшия съдебен съвет, които не са негови членове по право, се избират юристи с високи професионални и нравствени качества, които имат най-малко петнадесетгодишен юридически стаж.			(2) За членове на Висшия съдебен съвет, които не са негови членове по право, се избират юристи с високи професионални и нравствени качества, които имат най-малко петнадесетгодишен юридически стаж.
(3) Единадесет от членовете на Висшия съдебен съвет се избират от Народното събрание и единадесет - от органите на съдебната власт.			(3) Единадесет от членовете на Висшия съдебен съвет се избират от Народното събрание и единадесет - от органите на съдебната власт.
(4) Мандатът на изборните членове на Висшия съдебен съвет е пет години.			(4) Мандатът на изборните членове на Висшия съдебен съвет е пет години.
Те не могат да бъдат преизбрани веднага след изтичане на този срок.			Те не могат да бъдат преизбрани веднага след изтичане на този срок.
(5) Заседанията на Висшия съдебен съвет се председателстват от министъра на правосъдието.			(5) Заседанията на Висшия съдебен съвет се председателстват от министъра на правосъдието.
Той не участва в гласуването.			Той не участва в гласуването.

¹⁰ (Нова, в сила от 1.01.2004 г.)

1991 г.	ДВ, бр. 85 от 2003 г.	ДВ, бр. 27 от 2006 г.	ДВ, бр. 12 от 2007 г.
			(6) Висшият съдебен съвет:
			1. назначава, повишава, премества и освобождава от длъжност съдиите, прокурорите и следователите;
			2. налага дисциплинарните наказания понижаване и освобождаване от длъжност на съдиите, прокурорите и следователите;
			3. организира квалификацията на съдиите, прокурорите и следователите;
			4. приема проекта на бюджет на съдебната власт;
			5. определя обхвата и структурата на годишните доклади по чл. 84, т. 16.
			(7) Висшият съдебен съвет изслушва и приема годишните доклади на Върховния касационен съд, на Върховния административен съд и на главния прокурор за прилагането на закона и за дейността на съдилищата, прокуратурата и разследващите органи и ги внася в Народното събрание.
			(8) Мандатът на избран член на Висшия съдебен съвет се прекратява при:
			1. подаване на оставка;
			2. влязъл в сила съдебен акт за извършено престъпление;
			3. трайна фактическа невъзможност да изпълнява задълженията си за повече от една година;

1991 г.	ДВ, бр. 85 от 2003 г.	ДВ, бр. 27 от 2006 г.	ДВ, бр. 12 от 2007 г.
			4. дисциплинарно освобождаване от длъжност или лишаване от право да упражнява юридическа професия или дейност.
			(9) При прекратяване на мандата на избран член на Висшия съдебен съвет на негово място се избира друг от съответната квота, който довършва мандата.
		Чл. 130а. Министърът на правосъдието:	Чл. 130а. Министърът на правосъдието:
		1. предлага проект на бюджет на съдебната власт и го внася за обсъждане във Висшия съдебен съвет;	1. предлага проект на бюджет на съдебната власт и го внася за обсъждане във Висшия съдебен съвет;
		2. управлява имуществото на съдебната власт;	2. управлява имуществото на съдебната власт;
		3. може да прави предложения за назначаване, повишаване, понижаване, преместване и освобождаване от длъжност на съдии, прокурори и следователи;	3. може да прави предложения за назначаване, повишаване, понижаване, преместване и освобождаване от длъжност на съдии, прокурори и следователи;
		4. участва в организирането на квалификацията на съдиите, прокурорите и следователите;	4. участва в организирането на квалификацията на съдиите, прокурорите и следователите;
		5. проверява организацията по образуването, движението и приключването на делата.	

1991 г.	ДВ, бр. 85 от 2003 г.	ДВ, бр. 27 от 2006 г.	ДВ, бр. 12 от 2007 г.
Чл. 131. Решенията на Висшия съдебен съвет за назначаване, повишаване, понижаване, преместване и освобождаване от длъжност на съдии, прокурори и следователи, както и предложенията, които той прави по чл. 129, ал. 2 се приемат с тайно гласуване.	Чл. 131. Решенията на Висшия съдебен съвет за назначаване, повишаване, понижаване, преместване и освобождаване от длъжност на съдии, прокурори и следователи, за даване разрешение по чл. 132, ал. 2 и 3, както и предложенията, които той прави по чл. 129, ал. 2, се приемат с тайно гласуване.		Чл. 131. Решенията на Висшия съдебен съвет за назначаване, повишаване, понижаване, преместване и освобождаване от длъжност на съдии, прокурори и следователи, за даване разрешение по чл. 132, ал. 2 и 3, както и предложенията, които той прави по чл. 129, ал. 2, се приемат с тайно гласуване.
Чл. 132. (1) Съдиите, прокурорите и следователите се ползват с имунитета на народните представители.	Чл. 132. (1) При осъществяване на съдебната власт съдиите, прокурорите и следователите не носят наказателна и гражданска отговорност за техните служебни действия и за постановените от тях актове, освен ако извършеното е умишлено престъпление от общ характер.		Чл. 132. (1) При осъществяване на съдебната власт съдиите, прокурорите и следователите не носят наказателна и гражданска отговорност за техните служебни действия и за постановените от тях актове, освен ако извършеното е умишлено престъпление от общ характер.
(2) В определени със закон случаи решение за снемане имунитета на съдия, прокурор или следовател се приема от Висшия съдебен съвет.	(2) В случаите по ал. 1 срещу съдиите, прокурорите и следователите не може да бъде повдигнато обвинение без разрешение на Висшия съдебен съвет.		
	(3) Съдиите, прокурорите и следователите не могат да бъдат задържани освен за тежко престъпление, и то с разрешение на Висшия съдебен съвет. Разрешение за задържане не се изисква при заварено тежко престъпление.		

1991 г.	ДВ, бр. 85 от 2003 г.	ДВ, бр. 27 от 2006 г.	ДВ, бр. 12 от 2007 г.
	(4) За даване разрешение по ал. 2 и 3 се прави мотивирано искане до Висшия съдебен съвет от главния прокурор или от не по-малко от една пета от членовете на Висшия съдебен съвет.		
			Чл. 132а. (1) Към Висшия съдебен съвет се създава Инспекторат, който се състои от главен инспектор и десет инспектори.
			(2) Главният инспектор се избира от Народното събрание с мнозинство две трети от народните представители за срок от пет години.
			(3) Инспекторите се избират от Народното събрание за срок от четири години по реда на ал. 2.
			(4) Главният инспектор и инспекторите могат да бъдат избирани повторно, но не за два последователни мандата.
			(5) Бюджетът на Инспектората се приема от Народното събрание в рамките на бюджета на съдебната власт.
			(6) Инспекторатът проверява дейността на органите на съдебната власт, без да засяга независимостта на съдиите, съдебните заседатели, прокурорите и следователите при осъществяването на техните функции.
			Главният инспектор и инспекторите при осъществяване на функциите си са независими и се подчиняват само на закона.

1991 г.	ДВ, бр. 85 от 2003 г.	ДВ, бр. 27 от 2006 г.	ДВ, бр. 12 от 2007 г.
			(7) Инспекторатът действа служебно, по инициатива на граждани, юридически лица или държавни органи, включително на съдии, прокурори и следователи.
			(8) Инспекторатът представя годишен доклад за дейността си на Висшия съдебен съвет.
			(9) Инспекторатът отправя сигнали, предложения и доклади до други държавни органи, включително и до компетентните органи на съдебната власт. Инспекторатът предоставя публично информация за дейността си.
			(10) Условието и редът за избиране и освобождаване на главния инспектор и на инспекторите, както и организацията и дейността на Инспектората се уреждат със закон.

Четвъртата поправка на Конституцията от 2007 г. отново е насочена към съдебната власт. Целта е институционално дефиниране и укрепване на ВСС като ръководен орган на системата.

- в **чл. 130** са създадени **нови алинеи 6, 7 и 8**, в която са конкретизирани правомощията на ВСС: кадрови правомощия по назначаване, повишаване и освобождаване от длъжност и налагане на дисциплинарни наказания; организиране на квалификацията на магистратите; приемане на бюджета на съдебната власт; приемане на годишните доклади на ВКС, ВАС и главния прокурор.
- конкретизирани са разпоредбите по отношение статутът на членовете на ВСС, изчерпателно са посочени основанията за предсрочно прекратяване на мандата на член на ВСС. С това се сложи край на конституционната празнота, която създаваше впечатление за юридическа неотговорност на членовете на ВСС.
- институционализиран на конституционно ниво е Инспекторат към ВСС – с нов **чл. 132а** са уредени въпросите за избора на членовете на ИВСС, техният статут, мандат и функции.

Конституционна реформа от 2007 г. е насочена към прецизиране на функциите на Висшия съдебен съвет по отношение кариерното израстване и дисциплинарните производства на магистратите, както и във връзка с тяхната квалификация, а също така и по отношение на приемането на проекта на бюджет на съдебната власт.

Предвидени са изрични основания за прекратяване мандата на избран член на ВСС, както и се завършва реформата по отношение на имунитета на магистратите. Най-съществен институционален аспект на конституционните промени от 2007 г. е създаването на самостоятелен и независим Инспекторат към ВСС с функции да проверява дейността на органите на съдебната власт.

5. Промените в Конституцията от 2015 г.

5.1. Общ контекст

Въпреки извършените последователни, макар и не цялостни реформи в периода след приемането на КРБ, е констатирано, че продължават да съществуват конституционни дефицити в модела на съдебната власт. Един от основните проблеми, който съсредоточава критики от страна на европейски и международни институции и организации е по отношение на едновременното администриране от Висшия съдебен съвет на различни по своята природа, функции и логика институции - съдът и прокуратурата. В тази връзка през 2015 г. е предложен пакет от промени в КРБ, обосновани с препоръките, формулирани във Становище 444 от 2007 г. на Венецианска комисия¹¹.

5.2. Предложение за промени

На 24 юли 2015 г. в Народното събрание, съгласно установения ред е внесен Законопроект за изменение и допълнение на Конституцията на Република България, № 554-01-144.

Предлаганата промяна в структурата и организацията на ВСС е в изпълнение на препоръките на Венецианската комисия и Консултативния съвет на европейските съдии към Съвета на Европа (КСЕС) и цели укрепване на независимостта на съдебната власт и по-конкретно на съда, като не допуска членове на ВСС, които представляват прокурорите и следователите, да участват в решаването на кадрови и дисциплинарни въпроси на съдиите.

а) Състав. С цел да се гарантира независимост на съдийската колегия при упражняване на основните си кадрови и дисциплинарни правомощия, се предлага тя да се състои от тринадесет членове и да включва председателите на Върховния касационен съд и на Върховния административен съд, шестима членове, избрани от общото събрание

¹¹ Opinion No 44412007 on the Constitution of Bulgaria, European Commission for Democracy through Law (Venice Commission), CDL -AD (2008)009

на съдиите, и петима членове, избрани от Народното събрание. По този начин се изпълнява изискването на КСЕС в кадровия орган мнозинство да имат съдиите, избрани от съдии.

За да се гарантира по-голяма прозрачност и отчетност при осъществяване на кадровите правомощия по отношение на прокуратурата е предвидено прокурорската колегия да има дванадесет членове и да включва главния прокурор, четирима членове, избрани от общото събрание на прокурорите, един член, избран от общото събрание на следователите, и шестима членове, избрани от Народното събрание.

Предлага се редът за номиниране и процедурата по избор на членовете на колегиите да се уреждат със закон. От особена важност с оглед спазването на международните принципи и стандарти и първоначалния смисъл на извършаните конституционни промени е законовата процедура, която ще се уреди, да дава гаранции за принципите на публичност, прозрачност, отчетност и включване на заинтересованите страни (магистратската общност, академичните среди, специализирани правни неправителствени организации). Също така е необходимо изборът на членове на ВСС от квотата на съдебната власт да става при спазване на принципа "един магистрат – един глас".

б) Правомощия. По отношение на упражняването на правомощията от колегиите е предвидено всяка от колегиите осъществява самостоятелно кадровите и организационни функции, да осъществява дисциплинарна отговорност, както и да дава становища по законопроекти, в рамките на възложената компетентност. За да е ефективно това разделение и да се избегнат възможностите за влияние върху вземаните решения по кадрови и дисциплинарни въпроси, всяка от колегиите трябва да взема самостоятелно и окончателно решение по въпросите от нейната компетентност.

Същевременно е предвидено по общи за цялата съдебна власт въпроси, решения да се взимат от ВСС в пленарен състав. Това са решения във връзка с приемане на проектобюджета на системата, организиране квалификацията на съдиите, прокурорите и следователите, общи организационни въпроси на органите на съдебната власт, упражняване на представителни функции на системата спрямо други държавни органи и функции, приемане годишните доклади на отделните звена на системата, които съгласно чл. 130, ал. 7 се представят в НС.

Предвидената конституционна промяна във връзка със създаване на ново правомощие на ВСС в пленарен състав да взема решения относно управлението на недвижимите имоти на съдебната власт цели да създаде засилени институционални и организационни гаранции за независимостта на съдебната власт.

в) Заседания, ръководство и начин на вземане на решения. Заседанията пленарния състав се ръководят от министъра на правосъдието без право на глас. При отсъствие на министъра на правосъдието, заседанията на пленарния състав се ръководят от председателя на ВКС. Съдийската колегия се председателства от председателя на Върховния касационен съд, а прокурорската колегия - от главния прокурор. С отмяната

на чл. 131 от Конституцията се създава възможност за законодателната власт на законово ниво да уреди процедурата за вземане на решения като се създадат гаранции за публичност и прозрачност и срещу неправомерни опити за външно влияние и лобиране при осъществяване на кадровите и дисциплинарните правомощия.

Предлаганите конституционни промени по отношение на Инспектората към ВСС целят да повишат капацитета на органа да осъществява своите правомощия като същевременно се гарантира независимостта на съда. Това ще се постигне чрез специализация на инспекторите да осъществяват правомощията по отношение на конкретните органи на съда и на прокуратурата и следствието.

Предлаганите конституционни промени предвиждат като допълнителен субект, който може да сезира Конституционния съд да бъде определен Висшият адвокатски съвет, в случаите, когато със закон се засягат основните права на гражданите.

При първоначалното разглеждане от Временната комисия за обсъждане на Законопроект за изменение и допълнение на Конституцията на Република България предложението за изменение и допълнение на Конституцията не получава одобрение¹². Въз основа на дискусии във Временната комисия е постигнато съгласие по принципите и проектотекстовете на Законопроекта за изменение и допълнение на Конституцията на Република България.

Законопроектът за изменение и допълнение на Конституцията на Република България е приет на първо четене на 23 септември 2015 г. при условията на чл. 155, ал. 1 от КРБ.

Временната комисия за обсъждане на Законопроект за изменение и допълнение на Конституцията на Република България продължава работа по проекта и изготвя Доклад за второ гласуване на Законопроект за изменение и допълнение на Конституцията на Република България № 554-01-144, внесен от Цеца Цачева и група народни представители на 24 юли 2015 г., приет на първо гласуване на 23 септември 2015 г., в който са отразени проведените разисквания.

Законопроектът за изменение и допълнение на Конституцията на Република България е разгледан и приет на второ четене на 9 декември 2015 г. при условията на чл. 155, ал. 1 от КРБ.

Законопроектът за изменение и допълнение на Конституцията на Република България е гласуван, съгласно процедурата *an block* и приет на трето четене на 16 декември 2015 г. при условията на чл. 155, ал. 1 от КРБ.

Законопроектът за изменение и допълнение на Конституцията на Република България е обнародван в ДВ, бр. 100 от 2015 г.

¹² ДОКЛАД за първо гласуване на Законопроект за изменение и допълнение на Конституцията на Република България, вх. № 554-01-103/26.05.20015 г., внесен от Цеца Цачева и група народни представители, <https://www.parliament.bg/parliamentarycommittees/2487/reports/5588>

5.3. Въздействие на промените

Петата поправка на Конституцията от 2015 г. включва най-значимата трансформация на съдебната власт:

1. Промяна в структурата и организацията на Висшия съдебен съвет, по-конкретно:

а) разделяне на състава на Висшия съдебен съвет на съдийска и прокурорска колегии; съдийската колегия се състои от 14 членове и включва председателите на Върховния касационен съд и на Върховния административен съд, 6 членове, избрани от общото събрание на съдиите, и 6 членове, избрани от Народното събрание; прокурорската колегия има 11 членове и включва главния прокурор, 4 членове, избрани от общото събрание на прокурорите, един член, избран от общото събрание на следователите, и 5 членове, избрани от Народното събрание (чл. 130а, ал. 3 и 4);

б) осъществяване самостоятелно от колегиите на кадровите и организационните функции, дисциплинарната отговорност, както и даване на становища по законопроекти, в рамките на възложената компетентност; по въпроси, общи за цялата съдебна власт, решенията се вземат от Висшия съдебен съвет в пленарен състав (чл. 129, ал. 1 и 2, чл. 130а, ал. 5, чл. 133);

в) заседанията на пленарния състав се ръководят от министъра на правосъдието без право на глас; при отсъствие на министъра на правосъдието, заседанията на пленарния състав се ръководят от председателя на Върховния касационен съд; съдийската колегия се председателства от председателя на Върховния касационен съд, а прокурорската колегия – от главния прокурор (чл. 130б);

г) отнемане на правомощието на министъра на правосъдието да управлява имуществото на съдебната власт и възлагане на Висшия съдебен съвет в пленарен състав да управлява недвижимите имоти на съдебната власт (чл. 130а, ал. 6, т. 6, чл. 130в);

2. Повишаване на ефективността на Инспектората към Висшия съдебен съвет чрез създаване на механизми за превенция на конфликта на интереси и неправомерно външно влияние в органите на съдебната власт. Разширяване на правомощията на Инспектората да прави проверки за конфликт на интереси на съдии, прокурори и следователи, да проверява пълнотата и верността на имуществените декларации, да прави проверки за установяване на прояви, уронващи престижа на съдебната власт, както и такива, свързани с нарушаване независимостта на съдиите, прокурорите и следователите (чл. 132а, ал. 6);

3. Включване на Висшия адвокатски съвет в кръга на органите, които могат да сезират Конституционния съд, когато със закон се нарушават права и свободи на гражданите (чл. 150, ал. 4).

Конституционна реформа от 2015 г. е приета като условия за утвърждаване на независимостта на съдебната власт и конституционно регламентирани органи в нея.

III. ТЪЛКУВАТЕЛНИ РЕШЕНИЯ НА КОНСТИТУЦИОННИЯ СЪД, СВЪРЗАНИ С МОДЕЛА НА СЪДЕБНАТА ВЛАСТ

1. Тълкувателни решения на Конституционния съд, свързани със съдебната власт

Чл. 8. Държавната власт се разделя на законодателна, изпълнителна и съдебна.

[1] Във връзка с изпълнението на конституционните му функции по чл. 130, ал. 6 от Конституцията на Република България на Висшия съдебен съвет може със закон да се възлага подзаконова нормотворческа компетентност.

КС, Решение № 9 от 3 юли 2014 г. по конституционно дело № 3/2014 г., (Обн., ДВ, бр. 58 от 15.07.2014 г.), (<http://www.constcourt.bg/bg/Cases/Details/422>), <http://www.constcourt.bg/bg/Acts/GetHtmlContent/41c58c74-2e67-4c25-8487-4db64b2d405b>

Чл. 56. Всеки гражданин има право на защита, когато са нарушени или застрашени негови права или законни интереси. В държавните учреждения той може да се явява и със защитник.

[1] Правото на защита е основно, всеобщо, лично право на гражданите. То е средство за защита на други техни нарушени или застрашени права или законни интереси.

Член 56 от Конституцията има непосредствено действие.

Съдиите, прокурорите и следователите се ползват от правото на защита. Актовете на Висшия съдебен съвет, които засягат техни права, като административни актове могат да бъдат обжалвани освен по реда на Закона за Висшия съдебен съвет и пред Върховния съд по реда на Закона за административното производство.

КС, Решение № 3 от 17 май 1994 г. по к. д. № 1/94 г. за тълкуване на чл. 56 от Конституцията във връзка с правото на защита на българските магистрати, (Обн., ДВ, бр.49 от 17 юни 1994 г.; попр., ДВ, бр.52 от 28 юли 1994 г.), (<http://www.constcourt.bg/bg/Cases/Details/255>), <http://www.constcourt.bg/bg/Acts/GetHtmlContent/893c07c2-8e30-4605-99aa-4a5f77909f3e>

Чл. 84. Народното събрание:

***

16. изслушва и приема годишните доклади на Върховния касационен съд, на Върховния административен съд и на главния прокурор, внесени от Висшия съдебен съвет, за прилагането на закона и за дейността на съдилищата, прокуратурата и разследващите органи; Народното събрание може да изслушва и приема и други доклади на главния прокурор за дейността на прокуратурата по прилагането на закона, противодействието на престъпността и реализирането на наказателната политика;¹³

¹³ (нова - ДВ, бр. 27 от 2006 г., изм., бр. 12 от 2007 г., доп., бр. 100 от 2015 г.)

[1] В обхвата на израза „други доклади на главния прокурор за дейността на прокуратурата по прилагането на закона, противодействието на престъпността и реализирането на наказателната политика“ по смисъла на чл. 84, т. 16, изречение второ от Конституцията, се включват различни обобщени и аналитични доклади относно осъществяваната дейност на прокуратурата по прилагането на закона, противодействието на престъпността и реализирането на наказателната политика.

КС, Решение № 6 от 6 юни 2017 г. по конституционно дело № 15/2016 г., (Обн., ДВ, бр. 48, от 16.6.2017 г.), (<http://www.constcourt.bg/bg/Cases/Details/524>), <http://www.constcourt.bg/bg/Acts/GetHtmlContent/b0558a90-5a9a-4b45-9a07-38760a4e6f9b>

Чл. 102. (1)

(3) Не подлежат на приподписване указите, с които президентът:

[1] I

1. Изброените в чл. 102, ал. 3 от Конституцията укази на президента са израз на неговите дискреционни правомощия, поради което те не се нуждаят от приподписване. Изброяването им не е изчерпателно.

Указът на президента за назначаване на председателите на Върховния касационен съд, Върховния административен съд и главния прокурор по предложение на Висшия съдебен съвет на основание чл. 129, ал. 2 от Конституцията не подлежи на приподписване, доколкото е насочен не към сферата на изпълнителната власт, чиито действия подлежат на парламентарен контрол, а към съдебната власт. Този указ влиза в сила от момента на подписването му от президента и подлежи на контрол за конституционност пред Конституционния съд.

2. Приподписването на указа на президента от министър-председателя или от съответния министър на основание чл. 102, ал. 2 от Конституцията е акт, с който правителството приема указа и споделя отговорността за неговото издаване, включително политическата отговорност, която би могла да бъде реализирана от Народното събрание по реда на парламентарния контрол съгласно чл. 1, ал. 1 и чл. 62 от Конституцията. С това се поема задължение и за съдействие по привеждането на указа в действие и неговото изпълнение.

Приподписването е конститутивен елемент за действителността на указа.

II

Обявява за противоконституционна т. 2 от решението на Народното събрание от 28.06.1996 г. (ДВ, бр.56 от 1996 г.), взето на основание чл. 90, ал. 2 от Конституцията, поради превишаване на конституционно признатата му компетентност.

КС, Решение № 13 от 25 юли 1996 г. по к.д. № 11/96 г. за: а) тълкуване на чл.129, ал.2 и чл.102, ал.1 във връзка с чл.98 и чл.102, ал.2 и 3 от Конституцията относно приподписването на указите на президента на Република България, издавани на основание на чл.129, ал.2 и правното значение на това приподписване; б) установяване на противоконституционност на т. 2 от решение на Народното събрание от 28.06.1996 г. (Обн., ДВ, бр.66 от 2 август 1996 г.), (<http://www.constcourt.bg/bg/Cases/Details/235>), <http://www.constcourt.bg/bg/Acts/GetHtmlContent/e608ebb4-d640-4d8f-b773-6a743ff15230>

Чл. 106. Министерският съвет ръководи изпълнението на държавния бюджет; организира стопанисването на държавното имущество; сключва, утвърждава и денонсира международни договори в случаите, предвидени в закона.

[1] **А. 1.** Конституцията в чл. 8 и чл. 117 прогласява разделението на властите и независимостта на съдебната власт. Тези принципи изключват възможността Министерският съвет директно или чрез други органи да упражнява правомощията по стопанисването на държавното имущество, предоставено по чл. 106 от Конституцията на съдебната власт за осъществяване на нейните функции.

2. Терминът “организира”, употребен в чл. 106 от Конституцията относно държавното имущество, необходимо за функционирането на съдебната власт, означава, че изпълнителната власт в лицето на Министерския съвет или на определен от него министър или друг държавен орган може да организира стопанисването на такова имущество единствено като го предоставя изключително и само на органите на съдебната власт.

3. Понятието “независима”, употребено за съдебната власт в чл. 117, ал. 2 от Конституцията, включва и независимостта в стопанисването на предоставеното ѝ имущество.

КС, Решение № 11 от 14 ноември 2002 г. по конституционно дело № 18/2002 г. (Обн., ДВ, бр.110 от 22 ноември 2002 г.), (<http://www.constcourt.bg/bg/Cases/Details/360>),
<http://www.constcourt.bg/bg/Acts/GetHtmlContent/a000ee20-4ea1-4353-b340-7d16a20c1fa>

[2] Министерският съвет организира стопанисването на държавното имущество по чл.106 от Конституцията по начин, който е в съответствие с йерархията и компетентността на държавните органи и не накърнява техния престиж. При упражняването на това свое правомощие той не може да затруднява дейността на конституционно установени органи като президента, Народното събрание, съдебните органи и Конституционния съд.

Министерският съвет не може да се разпорежда с държавни имоти, в които се помещават посочените държавни институции, като издава едностранни актове по целесъобразност освен с тяхното изрично съгласие.

КС, Решение № 14 от 12 септември 1995 г. по к.д. № 23/95 г. за тълкуване на разпоредбата на чл.106 от Конституцията в частта ѝ, в която на Министерския съвет е предоставено правомощието да организира стопанисването на държавното имущество (Обн., ДВ, бр.85 от 22 септември 1995 г.),
(<http://www.constcourt.bg/bg/Cases/Details/216>), <http://www.constcourt.bg/bg/Acts/GetHtmlContent/e1b12b2d-388c-46c2-97f2-081820b48c13>

2. Тълкувателни решения по Глава шеста СЪДЕБНА ВЛАСТ

Чл. 117. (1) Съдебната власт защитава правата и законните интереси на гражданите, юридическите лица и държавата.

(2) Съдебната власт е независима. При осъществяване на своите функции съдиите, съдебните заседатели, прокурорите и следователите се подчиняват само на закона.

(3) Съдебната власт има самостоятелен бюджет.

[2] **1.** Висшият съдебен съвет има самостоятелен бюджет, който се гласува от Народното събрание в цялото свое съдържание като бюджет на орган на съдебната власт.

Бюджетът на Република България трябва да осигурява средства за функциониране на установените в Конституцията държавни институции, в това число и на органите на съдебната власт, като се държи сметка за разделението на властите и правомощията им.

Всеки закон за годишен държавен бюджет на страната, в който липсват средства за отделни конституционно установени държавни институции, може да бъде обявен за противоконституционен, тъй като парализира дейността на тези институции.

КС, Решение № 17 от 3 октомври 1995 г. по к.д. № 13/95 г. за: а) тълкуване на чл.129, чл.130 и чл.131 във връзка с чл.117, ал.2 и 3 от Конституцията относно бюджетната самостоятелност на Висшия съдебен съвет; б) установяване на противоконституционност на чл.3 от Закона за държавния бюджет на Република България за 1995 г., доколкото не е предвидена издръжка на Висшия съдебен съвет, и на чл.25 от Закона за съдебната власт, отнасящ се до "административното обслужване на Висшия съдебен съвет" (Обн., ДВ, бр.93 от 20 октомври 1995 г.), (<http://www.constcourt.bg/bg/Cases/Details/207>), <http://www.constcourt.bg/bg/Acts/GetHtmlContent/238ccffe-1fee-4f48-ba9b-2295b99ad28f>

[1] **1.** Бюджетът на съдебната власт е самостоятелен. Органите на изпълнителната власт (Министерски съвет, Министерство на финансите) не упражняват компетентности в процеса на съставяне, изпълнение и отчитане на бюджета. Тези органи само включват бюджета на съдебната власт като съставна част на годишния общодържавен бюджет, който Министерският съвет внася в Народното събрание.

2. Конституционният съд не е съставна част на съдебната система. Той е извън трите власти по чл. 8 от Конституцията.

Конституционният съд упражнява своите властнически компетентности независимо и наред с ръководните органи на трите власти.

КС, Решение № 18 от 16 декември 1993 г. по к.д. № 19/93 г. за тълкуване на чл. 117, ал. 3 от Конституцията относно самостоятелността на бюджета на съдебната власт и на глава шеста от Конституцията по въпроса, дали Конституционният съд е институция на съдебната система, (Обн., ДВ, бр. 1 от 4 януари 1994 г.), (<http://www.constcourt.bg/bg/Cases/Details/176>), <http://www.constcourt.bg/bg/Acts/GetHtmlContent/ec92623d-e0c2-4158-9bb5-ff1b72757250>

Чл. 118. Правосъдието се осъществява в името на народа.

Чл. 119. (1) Правораздаването се осъществява от Върховния касационен съд, Върховния административен съд, апелативни, окръжни, военни и районни съдилища.

[1] По смисъла на чл.119, ал.1 от Конституцията като трета, касационна инстанция за делата на военните съдилища действа Върховният касационен съд, без да е предвидено обособяването на специално поделение (колегия, отделение), което да разглежда тези дела. Възможността за създаване на такова поделение обаче не е преградена и съгласно чл.133 от Конституцията е допустимо да стане със закон.

Също така със закон, без да е предвидено в Конституцията, е създадена и военната прокуратура към Главната прокуратура. По силата на чл.126, ал.1 от Конституцията съществуването ѝ е оправдано само ако има военна колегия към Върховния съд.

От изключителна компетентност на законодателя е да прецени необходимостта от тези структурни звена в съдебната и прокурорската системи.

КС, Решение № 10 от 29 април 1998 г. по к.д. № 8/98 г. за тълкуване на чл.119, ал.1 от Конституцията по въпроса, изисква ли Конституцията съществуването на военна колегия при Върховния касационен съд, а с оглед чл.126, ал.1 от Конституцията - и на военни прокурори към главния прокурор (Обн., ДВ, бр.52 от

8 май 1998 г.), (<http://www.constcourt.bg/bg/Cases/Details/278>),
<http://www.constcourt.bg/bg/Acts/GetHtmlContent/558d2237-146e-4a42-b51a-4714edad0f59>

- (2) Със закон могат да се създават и специализирани съдилища.
- (3) Извънредни съдилища не се допускат.

Чл. 120. (1) Съдилищата осъществяват контрол за законност на актове и действия на административните органи.

(2) Гражданите и юридическите лица могат да обжалват всички административни актове, които ги засягат освен изрично посочените със закон.

[2] 1. Разпоредбата на чл. 120, ал. 2 от Конституцията на Република България дава правото на законодателя по изключение при спазване на изискванията за съразмерност, включително задължителните за страната международни стандарти за достъп до съдебна защита, със закон да предвиди необжалваемост пред съд на изрично посочена категория административни актове само когато това е необходимо за опазване на основите на конституционния ред или на други особено важни обществени интереси като осигуряването на отбраната и сигурността на страната, както и осъществяването на принципите и целите на нейната външна политика.

2. С въвеждането на необжалваемост законодателят не може да изключи възможността засегнатите лица да се позовават пред съда на нищожността на административния акт.

КС, Решение № 14 от 4 ноември 2014 г. по конституционно дело № 12/2014 г., (Обн., ДВ, бр. 95 от 18.11.2014 г.), (<http://www.constcourt.bg/bg/Cases/Details/483>),
<http://www.constcourt.bg/bg/Acts/GetHtmlContent/17984866-8b43-4360-8619-c81e7016bf59>

...???

КС, Решение № 11 от 10 юли 2014 г. по конституционно дело № 2/2013 г., (Обн., ДВ, бр. 61 от 25 юли 2014 г.), (<http://www.constcourt.bg/bg/Cases/Details/3>),
<http://www.constcourt.bg/bg/Acts/GetHtmlContent/18043651-440a-4083-ae8f-2faacad19d9b>

[1] Съгласно чл.120, ал.2 от Конституцията, гражданите и юридическите лица могат да обжалват пред съдилищата всички административни актове, включително вътрешнослужебните, щом тези актове нарушават или застрашават техни права или законни интереси и не са изключени изрично със закон от съдебно обжалване.

КС, Решение № 21 от 26 октомври 1995 г. по к.д. № 18/95 г. за тълкуване на разпоредбата на чл.120, ал.2 от Конституцията в смисъл подлежат ли на атакуване пред съдилищата всички административни актове, включително и тези, които по своя характер не са нормативни или индивидуални (Обн., ДВ, бр.99 от 10 ноември 1995 г.), (<http://www.constcourt.bg/bg/Cases/Details/212>),
<http://www.constcourt.bg/bg/Acts/GetHtmlContent/e39376f0-507d-4de9-9294-38c567ae0263>

Чл. 121. (1) Съдилищата осигуряват равенство и условия за състезателност на страните в съдебния процес.

- (2) Производството по делата осигурява установяването на истината.
- (3) Разглеждането на делата във всички съдилища е публично, освен когато законът предвижда друго.
- (4) Актовете на правораздаването се мотивират.

[1] 1. По тълкувателен въпрос № 1:

Разпоредбата на чл. 121, ал. 4 от Конституцията изисква всички съдебни актове да бъдат мотивирани. Съдебният акт е мотивиран, когато са известни съображенията за постановяването му.

2. По тълкувателен въпрос № 4:

Немотивираният съдебен акт създава конституционно нетърпимо положение. Определянето на вида и тежестта на този порок и неговите правни последици се уреждат в процесуалните закони.

3. Отклонява искането на пленума на Върховния административен съд по другите тълкувателни въпроси.

Съдия Георги Ангелов е подписал решението със становище по т. 1 и с особено мнение по т. 3.

КС, Решение № 7 от 30 юни 2020 г. по конституционно дело № 11/ 2019 г. (Обн., ДВ, бр. 62 от 14.07.2020 г.), (<http://www.constcourt.bg/bg/Cases/Details/566>), <http://www.constcourt.bg/bg/Acts/GetHtmlContent/006a46a8-e5c5-4e43-bb94-364e1535a708>

Чл. 122. (1) Гражданите и юридическите лица имат право на защита във всички стадии на процеса.

(2) Редът за упражняване правото на защита се определя със закон.

Чл. 123. В определени от закона случаи в правораздаването участват и съдебни заседатели.

Чл. 124. Върховният касационен съд осъществява върховен съдебен надзор за точно и еднакво прилагане на законите от всички съдилища.

[1] Върховният съдебен надзор за точното и еднакво прилагане на законите от всички съдилища, осъществяван от Върховния касационен съд, обхваща приложимите закони по всички категории съдебни дела, без тези, по които осъществява надзор Върховният административен съд и не е ограничен от инстанционната компетентност на съда.

КС, Решение № 2 от 10 февруари 2005 г. по конституционно дело № 9/2004 г., (Обн., ДВ, бр. 16 от 18 февруари 2005 г.), (<http://www.constcourt.bg/bg/Cases/Details/386>), <http://www.constcourt.bg/bg/Acts/GetHtmlContent/38c46f61-3675-412c-9327-e57e2fa5584e>

Чл. 125. (1) Върховният административен съд осъществява върховен съдебен надзор за точното и еднакво прилагане на законите в административното правораздаване.

(2) Върховният административен съд се произнася по спорове за законността на актовете на Министерския съвет и на министрите, както и на други актове, посочени в закона.

[2] Разпоредбата на чл. 125, ал. 2, предложение първо от Конституцията задължава Върховния административен съд да се произнася като първа инстанция по спорове за законността на административните актове, издадени от Министерския съвет и от министрите при упражняване на конституционно възложените им функции и правомощия по ръководството и осъществяването на държавното управление.

КС, Решение № 8 от 23 април 2018 г. по конституционно дело № 13 от 2017 г., (Обн. - ДВ, бр. 37 от 04.05.2018 г.) (<http://www.constcourt.bg/bg/Cases/Details/537>),
<http://www.constcourt.bg/bg/Acts/GetHtmlContent/3e293f84-627b-45e2-83e6-af2c177f576e>

[1] Върховният съд е компетентен да упражнява правомощията на Върховния административен съд по чл. 125, ал. 2 от Конституцията при спорове за законност на актовете на Министерския съвет и на министрите до приемане на новите устройствени и процесуални закони за съдебната власт.

КС, Решение № 13 от 22 юли 1993 г. по к.д. № 13/93 г. за тълкуване на чл. 125, ал. 2 от Конституцията (Обн., ДВ, бр. 65 от 30 юли 1993 г.), (<http://www.constcourt.bg/bg/Cases/Details/170>),
<http://www.constcourt.bg/bg/Acts/GetHtmlContent/9defd3fe-680d-4462-bd25-3813bcb7f7fc>

Чл. 126. (1) Структурата на прокуратурата е в съответствие с тази на съдилищата.

[1] Изискването на чл. 126, ал. 1 от Конституцията структурата на прокуратурата да е в съответствие с тази на съдилищата означава задължително създаване на прокуратури, съответстващи по вид и степен на изброените в чл. 119, ал. 1 от Конституцията съдилища.

Това изискване не съдържа задължение за съответствие на териториалните звена на прокуратурата с тези на съдилищата.

Към специализираните съдилища със закон могат да бъдат създавани специализирани прокуратури.

КС, Решение № 2 от 7 февруари 2017 г. по конституционно дело № 13/2016 г., (Обн., ДВ, бр. 20 от 07.03.2017 г.), (<http://www.constcourt.bg/bg/Cases/Details/520>),
<http://www.constcourt.bg/bg/Acts/GetHtmlContent/ba07e755-c74f-4dd5-9050-6b5730087bfc>

(2) Главният прокурор осъществява надзор за законност и методическо ръководство върху дейността на всички прокурори.

[1] Надзорът за законност и методическото ръководство върху дейността на всички прокурори, осъществявани от главния прокурор по смисъла на чл. 126, ал. 2 от Конституцията, не включват случаите, когато прокурор извършва проверки, разследвания и други процесуални действия по сигнали срещу главния прокурор.

КС, Решение № 11 от 23 юли 2020 г. по конституционно дело № 15/2019 г., (Обн., ДВ, бр. бр. 68 от 31.07.2020 г.), (<http://www.constcourt.bg/bg/Cases/Details/570>),
<http://www.constcourt.bg/bg/Acts/GetHtmlContent/c362dbb8-f9c3-4342-8658-9446a05ed8b4>

Чл. 127. Прокуратурата следи за спазване на законността, като:

1. ръководи разследването и упражнява надзор за законосъобразното му провеждане;¹⁴
2. може да извършва разследване;¹⁵
3. привлича към отговорност лицата, които са извършили престъпления, и поддържа обвинението по наказателни дела от общ характер;¹⁶

¹⁴ (нова - ДВ, бр. 27 от 2006 г.)

¹⁵ (нова - ДВ, бр. 27 от 2006 г.)

¹⁶ (предишна т. 1 - ДВ, бр. 27 от 2006 г.)

4. упражнява надзор при изпълнение на наказателните и други принудителни мерки;¹⁷

5. предприема действия за отмяна на незаконосъобразни актове;¹⁸

6. в предвидените със закон случаи участва в граждански и административни дела.¹⁹

Чл. 128. Следствените органи са в системата на съдебната власт. Те осъществяват **разследване ~~предварителното~~ ~~производство~~** по наказателни дела в случаите, предвидени в закон.²⁰

Чл. 129. (1) Съдиите, прокурорите и следователите се назначават, повишават, понижават, преместват и освобождават от длъжност от **съдийската, съответно прокурорската колегия на Висшия съдебен съвет.**²¹

(2) Председателят на Върховния касационен съд, председателят на Върховния административен съд и главният прокурор се назначават и освобождават от президента на републиката по предложение на пленума на Висшия съдебен съвет за срок от седем години без право на повторно избиране. Президентът не може да откаже назначаването или освобождаването при повторно направено предложение.²²

[1] Назначаването от президента на председателя на Върховния касационен съд, председателя на Върховния административен съд и главния прокурор по чл. 129, ал. 2 от Конституцията е за срок от седем години, независимо от срока, в който са упражнявали правомощията си назначените преди тях лица.

КС, Решение № 1 от 23 март 2004 г. по конституционно дело № 1/2004 г., (Обн., ДВ, бр. 27 от 1 април 2004 г.), (<http://www.constcourt.bg/bg/Cases/Details/378>), <http://www.constcourt.bg/bg/Acts/GetHtmlContent/20d20185-7d50-4207-b469-0ed6b0ee4a84>

(3) С навършване на петгодишен стаж като съдия, прокурор или следовател и след атестиране, с решение на съдийската, съответно прокурорската колегия на Висшия съдебен съвет, съдиите, прокурорите и следователите стават несменяеми. Те, включително лицата по ал. 2, се освобождават от длъжност само при:²³

1. навършване на 65-годишна възраст;
2. подаване на оставка;
3. влизане в сила на присъда, с която е наложено наказание лишаване от свобода за умишлено престъпление;
4. трайна фактическа невъзможност да изпълняват задълженията си за повече от една година;

¹⁷ (предишна т. 2 - ДВ, бр. 27 от 2006 г.)

¹⁸ (предишна т. 3 - ДВ, бр. 27 от 2006 г.)

¹⁹ (предишна т. 4 - ДВ, бр. 27 от 2006 г.)

²⁰ (Изм. - ДВ, бр. 27 от 2006 г.)

²¹ (Доп. - ДВ, бр. 100 от 2015 г.)

²² (Доп. - ДВ, бр. 100 от 2015 г.)

²³ (Изм. - ДВ, бр. 85 от 2003 г., доп., бр. 100 от 2015 г.)

5. тежко нарушение или системно неизпълнение на служебните задължения, както и действия, които накърняват престижа на съдебната власт.

(4) В случаите по ал. 3, т. 5 председателят на Върховния касационен съд, председателят на Върховния административен съд и главният прокурор се освобождават от президента на републиката по предложение и на една четвърт от народните представители, прието с мнозинство две трети от народните представители. Президентът не може да откаже освобождаването при повторно направено предложение.²⁴

обявена за противоконституционна от КС на РБ — Решение № 7, 13 септември 2006 г. по конституционно дело № 6/2006 г. (Обн., ДВ, бр. 78 от 26 септември 2006 г.), (<http://www.constcourt.bg/bg/Cases/Details/405>), <http://www.constcourt.bg/bg/Acts/GetHtmlContent/127e1a8c-d9ca-4485-b922-81a587b12bcf>

(5) Придобитата несменяемост се възстановява при следващо заемане на длъжността съдия, прокурор или следовател в случаите на освобождаване по ал. 3, т. 2 и 4.²⁵

(6) Административните ръководители в органите на съдебната власт, с изключение на тези по ал. 2, се назначават на ръководната длъжност за срок от пет години с право на повторно назначаване.²⁶

[2] Изразът „с право на повторно назначение“ в разпоредбата на чл. 129, ал. 6 от Конституцията изключва възможността за назначаване на едно лице за административен ръководител на конкретен съд, прокуратура или следствена служба за повече от два мандата.

Същото лице може да бъде назначавано на други ръководни длъжности в съдебната власт.

КС, Решение № 3 от 30 януари 2018 г. по конституционно дело № 9/2017 г., (Обн., ДВ, бр. 12 от 06.02.2018 г.), (<http://www.constcourt.bg/bg/Cases/Details/533>), <http://www.constcourt.bg/bg/Acts/GetHtmlContent/8c418b6b-d639-4496-9ee2-561170a5124e>

[1] 1. Висшият съдебен съвет има самостоятелен бюджет, който се гласува от Народното събрание в цялото свое съдържание като бюджет на орган на съдебната власт.

Бюджетът на Република България трябва да осигурява средства за функциониране на установените в Конституцията държавни институции, в това число и на органите на съдебната власт, като се държи сметка за разделението на властите и правомощията им.

Всеки закон за годишен държавен бюджет на страната, в който липсват средства за отделни конституционно установени държавни институции, може да бъде обявен за противоконституционен, тъй като парализира дейността на тези институции.

КС, Решение № 17 от 3 октомври 1995 г. по к.д. № 13/95 г. за: а) тълкуване на чл.129, чл.130 и чл.131 във връзка с чл.117, ал.2 и 3 от Конституцията относно бюджетната самостоятелност на Висшия съдебен

²⁴ (Нова - ДВ, бр. 27 от 2006 г., обявена за противоконституционна от КС на РБ - бр. 78 от 2006 г.)

²⁵ (Нова - ДВ, бр. 85 от 2003 г., предишна ал. 4, бр. 27 от 2006 г.)

²⁶ (Нова - ДВ, бр. 85 от 2003 г., в сила от 1.01.2004 г., предишна ал. 5, бр. 27 от 2006 г.)

съвет; б) установяване на противоконституционност на чл.3 от Закона за държавния бюджет на Република България за 1995 г., доколкото не е предвидена издръжка на Висшия съдебен съвет, и на чл.25 от Закона за съдебната власт, отнасящ се до "административното обслужване на Висшия съдебен съвет" (Обн., ДВ, бр.93 от 20 октомври 1995 г.) (<http://www.constcourt.bg/bg/Cases/Details/207>), <http://www.constcourt.bg/bg/Acts/GetHtmlContent/238ccffe-1fee-4f48-ba9b-2295b99ad28f>

Чл. 130. (1) Висшият съдебен съвет се състои от 25 членове. Председателят на Върховния касационен съд, председателят на Върховния административен съд и главният прокурор са по право негови членове.

(2) За членове на Висшия съдебен съвет, които не са негови членове по право, се избират юристи с високи професионални и нравствени качества, които имат най-малко петнадесетгодишен юридически стаж.

(3) Единадесет от членовете на Висшия съдебен съвет се избират от Народното събрание с мнозинство две трети от народните представители и единадесет - от органите на съдебната власт. Членовете на Висшия съдебен съвет се избират при условията на чл. 130а, ал. 3 и 4 и по ред, определен със закон.²⁷

(4) Мандатът на изборните членове на Висшия съдебен съвет е пет години. Те не могат да бъдат преизбирани веднага след изтичане на този срок.

[1] По смисъла на чл.130, ал.4 от Конституцията изборен член на Висшия съдебен съвет независимо от това колко време е участвал в него и на какво основание е прекратено неговото участие не може да бъде преизбран веднага в следващ състав на Висшия съдебен съвет.

КС, Решение № 16 от 19 октомври 1999 г. по конституционно дело № 10/1999 г., (Обн., ДВ, бр. 95 от 2 ноември 1999 г.), (<http://www.constcourt.bg/bg/Cases/Details/464>), <http://www.constcourt.bg/bg/Acts/GetHtmlContent/07c8670f-5c7e-4a88-8c74-53b29d3150e2>

(5) .²⁸

(6) .²⁹

(7) .³⁰

(8) Мандатът на изборен член на Висшия съдебен съвет се прекратява при:³¹

1. подаване на оставка;
2. влязъл в сила съдебен акт за извършено престъпление;
3. трайна фактическа невъзможност да изпълнява задълженията си за повече от една година;

²⁷ (Доп. – ДВ, бр. 100 от 2015 г.)

²⁸ (Отм. – ДВ, бр. 100 от 2015 г.)

²⁹ (Нова - ДВ, бр. 12 от 2007 г., отм., бр. 100 от 2015 г.)

³⁰ (Нова - ДВ, бр. 12 от 2007 г., отм., бр. 100 от 2015 г.)

³¹ (Нова - ДВ, бр. 12 от 2007 г.)

4. дисциплинарно освобождаване от длъжност или лишаване от право да упражнява юридическа професия или дейност.

(9) При прекратяване на мандата на избран член на Висшия съдебен съвет на негово място се избира друг от съответната квота, който довършва мандата.³²

Чл. 130а. (1) Висшият съдебен съвет осъществява правомощията си чрез пленум, съдийска и прокурорска колегия.

(2) Пленумът се състои от всички членове на Висшия съдебен съвет. Пленумът на Висшия съдебен съвет:

1. приема проекта на бюджета на съдебната власт;
2. приема решение за прекратяване на мандата на избран член на Висшия съдебен съвет при условията на чл. 130, ал. 8;

[1] Управлението на имуществото на съдебната власт от министъра на правосъдието съгласно чл. 130а, т. 2 от Конституцията се осъществява при съблюдаване на баланса с чл. 117, ал. 2 и 3 от Конституцията и се отнася до това имущество, управлението на което от министъра не затруднява нормалното функциониране на съдебната власт, не пречка ефикасното упражняване на функциите ѝ и не засяга в каквато и да било степен нейната независимост.

КС, Решение № 8 от 12 юли 2007 г. по конституционно дело № 5/2007 г., (Обн., ДВ, бр. 59 от 20 юли 2007 г.), (<http://www.constcourt.bg/bg/Cases/Details/416>), <http://www.constcourt.bg/bg/Acts/GetHtmlContent/50cd58f7-9b6c-4953-b51b-8b3176d4e45e>

3. организира квалификацията на съдиите, прокурорите и следователите;

4. решава общи за съдебната власт организационни въпроси;

5. изслушва и приема годишните доклади по чл. 84, т. 16;

6. управлява недвижимите имоти на съдебната власт;

7. прави предложение до президента на републиката за назначаване и освобождаване на председателя на Върховния касационен съд, председателя на Върховния административен съд и главния прокурор;

8. осъществява и други правомощия, определени със закон.

(3) Съдийската колегия на Висшия съдебен съвет се състои от 14 членове и включва председателите на Върховния касационен съд и на Върховния административен съд, шестима членове, избрани пряко от съдиите, и шестима членове, избрани от Народното събрание.

(4) Прокурорската колегия на Висшия съдебен съвет се състои от 11 членове и включва главния прокурор, четирима членове, избрани пряко от прокурорите,

³² (Нова - ДВ, бр. 12 от 2007 г.)

един член, избран пряко от следователите, и петима членове, избрани от Народното събрание.

(5) Колегиите в съответствие със своята професионална насоченост:

1. назначават, повишават, преместват и освобождават от длъжност съдиите, прокурорите и следователите;

2. правят периодични атестации на съдиите, прокурорите, следователите и административните ръководители в органите на съдебната власт и решават въпроси за придобиване и възстановяване на несменяемост;

3. налагат дисциплинарни наказания понижаване и освобождаване от длъжност на съдиите, прокурорите, следователите и административните ръководители в органите на съдебната власт;

4. назначават и освобождават административните ръководители в органите на съдебната власт;

5. решават въпроси за организацията на дейността на съответната система от органи на съдебната власт;

6. осъществяват и други правомощия, определени със закон.

33Чл. 130б. (1) Заседанията на пленума на Висшия съдебен съвет се председателстват от министъра на правосъдието. Той не участва в гласуването.

(2) Съдийската колегия на Висшия съдебен съвет се председателства от председателя на Върховния касационен съд. Прокурорската колегия на Висшия съдебен съвет се председателства от главния прокурор. Министърът на правосъдието може да присъства на заседанията, като не участва в гласуването.

(3) Главният инспектор може да присъства на заседанията на пленума на Висшия съдебен съвет и на заседанията на съдийската и прокурорската колегия на Висшия съдебен съвет, като не участва в гласуването.

34Чл. 130в. Министърът на правосъдието:

1. предлага проект на бюджет на съдебната власт и го внася във Висшия съдебен съвет;³⁵

2. ;³⁶

3. може да прави предложения за назначаване, повишаване, понижаване, преместване и освобождаване от длъжност на съдии, прокурори и следователи;

³³ (Нов – ДВ, бр. 100 от 2015 г.)

³⁴ (Нов - ДВ, бр. 27 от 2006 г., предишен чл. 130а, бр. 100 от 2015 г.)

³⁵ (изм. – ДВ, бр. 100 от 2015 г.)

³⁶ (отм. – ДВ, бр. 100 от 2015 г.)

4. участва в организирането на квалификацията на съдиите, прокурорите и следователите;

5. ³⁷

Чл. 131. ³⁸

Чл. 132. (1) При осъществяване на съдебната власт съдиите, прокурорите и следователите не носят наказателна и гражданска отговорност за техните служебни действия и за постановените от тях актове, освен ако извършеното е умишлено престъпление от общ характер.³⁹

(2) ⁴⁰

(3) ⁴¹

(4) ⁴²

⁴³**Чл. 132а.** (1) Към Висшия съдебен съвет се създава Инспекторат, който се състои от главен инспектор и десет инспектори.

(2) Главният инспектор се избира от Народното събрание с мнозинство две трети от народните представители за срок от пет години.

(3) Инспекторите се избират от Народното събрание за срок от четири години по реда на ал. 2.

(4) Главният инспектор и инспекторите могат да бъдат избирани повторно, но не за два последователни мандата.

(5) Бюджетът на Инспектората се приема от Народното събрание в рамките на бюджета на съдебната власт.

(6) Инспекторатът проверява дейността на органите на съдебната власт, без да засяга независимостта на съдиите, съдебните заседатели, прокурорите и следователите при осъществяването на техните функции. Инспекторатът извършва проверки за почтеност и конфликт на интереси на съдии, прокурори и следователи, на имуществените им декларации, както и за установяване на действия, които накърняват престижа на съдебната власт, и такива, свързани с нарушаване на независимостта на съдиите, прокурорите и следователите. Главният инспектор и инспекторите при осъществяване на функциите си са независими и се подчиняват само на закона.⁴⁴

(7) Инспекторатът действа служебно, по инициатива на граждани, юридически лица или държавни органи, включително на съдии, прокурори и следователи.

(8) Инспекторатът представя годишен доклад за дейността си на Висшия съдебен съвет.

³⁷ (отм. - ДВ, бр. 12 от 2007 г.)

³⁸ (Изм. - ДВ, бр. 85 от 2003 г., бр. 12 от 2007 г., отм., бр. 100 от 2015 г.)

³⁹ (Изм. - ДВ, бр. 85 от 2003 г.)

⁴⁰ (Отм. - ДВ, бр. 12 от 2007 г.)

⁴¹ (Отм. - ДВ, бр. 12 от 2007 г.)

⁴² (Отм. - ДВ, бр. 12 от 2007 г.)

⁴³ (Нов - ДВ, бр. 12 от 2007 г.)

⁴⁴ (Доп. - ДВ, бр. 100 от 2015 г.)

(9) Инспекторатът отправя сигнали, предложения и доклади до други държавни органи, включително и до компетентните органи на съдебната власт. Инспекторатът предоставя публично информация за дейността си.

(10) Условието и редът за избиране и освобождаване на главния инспектор и на инспекторите, както и организацията и дейността на Инспектората се уреждат със закон.

Чл. 133. Организацията и дейността на Висшия съдебен съвет, на съдилищата, на прокурорските и на следствените органи, статутът на съдиите, прокурорите и следователите, условията и редът за назначаване и освобождаване от длъжност на съдиите, съдебните заседатели, прокурорите и следователите, както и за осъществяване на тяхната отговорност, се уреждат със закон.

Чл. 134. (1) Адвокатурата е свободна, независима и самоуправляваща се. Тя подпомага гражданите и юридическите лица при защитата на техните права и законни интереси.

(2) Организацията и редът на дейността на адвокатурата се уреждат със закон.

3. Тълкувателни решения във връзка с правомощия на органи на съдебната власт

Чл. 147. (1) Конституционният съд се състои от 12 съдии, една трета от които се избират от Народното събрание, една трета се назначават от президента, а една трета се избират на общо събрание на съдиите от Върховния касационен съд и Върховния административен съд.

(2) Мандатът на съдиите от Конституционния съд е 9 години. Те не могат да се избират повторно на тази длъжност. Съставът на Конституционния съд се обновява през три години от всяка квота по ред, определен със закон.

(3) За съдии в Конституционния съд се избират юристи с високи професионални и нравствени качества, най-малко с петнадесетгодишен юридически стаж.

Чл. 150. (1) Конституционният съд действа по инициатива най-малко на една пета от народните представители, президента, Министерския съвет, Върховния касационен съд, Върховния административен съд и главния прокурор. Спорове за компетентност по т. 3 на ал. 1 от предходния член могат да се повдигат и от общинските съвети.

[1] 1. Правомощие да сезира Конституционния съд по чл. 150, ал. 1 от Конституцията имат пленумите на Върховния касационен съд и Върховния административен съд, състоящи се от всички съдии и общите събрания на техните колегии.

КС, Решение № 3 от 5 април 2005 г. по конституционно дело № 2/2005 г. (Обн., ДВ, бр. 33 от 15 април 2005 г.; попр., ДВ, бр. 38 от 3 май 2005 г.), (<http://www.constcourt.bg/bg/Cases/Details/390>), <http://www.constcourt.bg/bg/Acts/GetHtmlContent/197b27e2-f443-4c2a-b7d7-2c2e1604c1ff>

Чл. 151. (1) Конституционният съд постановява решенията си с мнозинство повече от половината от всички съдии.

(2) Решенията на Конституционния съд се обнародват в "Държавен вестник" в 15-дневен срок от приемането им. Решението влиза в сила три дни след обнародването му. Актът, обявен за противоконституционен, не се прилага от деня на влизането на решението в сила.

[1] Когато Конституционният съд обяви за противоконституционен закон, с който се отменя или изменя действащ закон, последният възстановява действието си в редакцията преди отмяната или изменението от влизане в сила на решението на съда.

КС, Решение № 22 от 31 октомври 1995 г. по к.д. № 25/95 г. за тълкуване на чл. 151, ал. 2, изречение 3 от Конституцията по въпроса какви са правните последици от решенията на Конституционния съд в хипотезата, когато се обяви за противоконституционен закон, който изменя или отменя действащ (Обн., ДВ, бр.105 от 1 декември 1995 г.), (<http://www.constcourt.bg/bg/Cases/Details/218>), <http://www.constcourt.bg/bg/Acts/GetHtmlContent/657050b6-a81b-4d49-87f9-d828e2e19f2e>

(3) Частта от закона, която не е обявена за неконституционна, запазва действието си.

Чл. 153. Народното събрание може да изменя и допълва всички разпоредби на Конституцията с изключение на тези, предоставени в правомощията на Великото Народно събрание.

[1] 1. Промени в Конституцията, концентрирани в рамките на съдебната власт, във връзка с първите четири питання в искането, които са насочени към реструктуриране, оптимизиране от съдържателна гледна точка и прецизиране на отделни функции на нейни органи, поставяне на акценти или уточняване на техни правомощия или наименования, както и взаимодействието им с институции на другите власти, не представляват промяна във формата на държавно управление и могат да бъдат извършени от Народно събрание, ако с тях не се нарушава балансът между властите и се съблюдават основните принципи, върху които е изграден действащият конституционен модел на държавата - правата на личността, народният суверенитет, политическият плурализъм, правовата държава, върховенството на правото, разделението на властите и независимостта на съдебната власт.

2. Отклонява искането по т. 5⁴⁵ като недопустимо.

КС, Решение № 8 от 1 септември 2005 г. по конституционно дело № 7/2005 г. (Обн., ДВ, бр. 74 от 13 септември 2005 г.), (<http://www.constcourt.bg/bg/Cases/Details/395>), <http://www.constcourt.bg/bg/Acts/GetHtmlContent/14dd883d-7ca4-4468-a330-c87fb0a1ed13>

⁴⁵ "5. Ще представлява ли промяна във формата на държавно управление, ако в Конституцията се извърши промяна в структурата и начина на избиране на Висшия съдебен съвет, като се предвиди професионалната квота да включва като членове по право председателите на ВКС, ВАС, ръководителя на прокуратурата, поддържаща обвинения пред съда, както и ръководителя на съдиите по разследването следователи. Останалата част от професионалната квота да се избира с мнозинство от две трети от всички съдии. Парламентарната квота също да се избира с мнозинство от две трети."

Чл. 158. Великото Народно събрание:

1. приема нова Конституция;
2. решава въпроса за изменение територията на Република България и ратифицира международни договори, предвиждащи такива изменения;
3. решава въпросите за промени във формата на държавно устройство и на държавно управление;

[1] 1. Териториалната цялост и установеният от Конституцията унитарен характер на държавата с местно самоуправление при недопускане на автономни териториални образувания съставляват формата на държавно устройство по смисъла на чл. 158, т. 3 от Конституцията.

2. Формата на държавно управление по смисъла на чл. 158, т. 3 от Конституцията следва да се тълкува разширително. Това понятие се определя не само от характера на държавата като парламентарна или президентска република или монархия. В него се включва и изградената от Великото народно събрание чрез редица конституционни текстове, които доразвиват парламентаризма, система от висши държавни институции – Народно събрание, президент и вицепрезидент, Министерски съвет, Конституционен съд и органите на съдебната власт (Върховен касационен съд, Върховен административен съд, прокуратура, следствие и Висш съдебен съвет), тяхното съществуване, мястото им в съответната власт, организацията, условията, начина на формиране и мандата им.

Във формата на държавно управление се включват и възложените от Конституцията на тези институции дейности и правомощия, доколкото с изменението им се нарушава балансът между тях при съблюдаване на основните принципи, върху които е изградена държавата – народен суверенитет, върховенството на основния закон, политически плурализъм, разделението на властите, правовата държава и независимостта на съдебната власт.

3. Закон за изменение и допълнение на Конституцията, приет от Обикновено народно събрание, подлежи на общо основание на контрол за конституционосъобразност от Конституционния съд по реда на чл. 149, ал. 1, т. 2 от нея относно това, дали при неговото внасяне, разглеждане и приемане е спазен редът, установен в чл. 154 и чл. 155 от Конституцията, и дали в съответствие с чл. 153 от нея промяната не засяга въпроси от изключителна компетентност на Велико народно събрание (чл. 158 К).

КС, Решение № 3 от 10 април 2003 г. по конституционно дело № 22/2002 г., (Обн., ДВ, бр. 36 от 18 април 2003 г.), (<http://www.constcourt.bg/bg/Cases/Details/364>), <http://www.constcourt.bg/bg/Acts/GetHtmlContent/4bc826fe-aa52-4590-8c0e-3ab698cd272a>

[2] Не представляват промяна във формата на държавно устройство и държавно управление по смисъла на чл. 158, т. 3 от Конституцията евентуални изменения в нея, отнасящи се до:

- приеманите от органи на Европейския съюз актове с наднационално, пряко и универсално действие по отношение на Република България;
- отпадането за гражданите на Европейския съюз на конституционната забрана за придобиване собственост върху земя от чужди граждани и юридически лица;
- предвиждането на европейско гражданство и произтичащите от него последици;

- приемането на разпоредби, възлагащи на български държавни органи да упражняват представителни функции в органите на Европейския съюз;

- възможността за осъществяване на предварителен контрол от Народното събрание при изработване на актовете, приемани от органите на Европейския съюз;

- предвиждане предаването на български граждани на чужда държава или международен съд за търсене на наказателна отговорност, уговорено в международен договор, по който Република България е страна, и

- разширяване признаците на равноправие на българските граждани в съответствие с Хартата за основните права на Европейския съюз.

Тези промени в Конституцията на Република България могат да бъдат извършени от Народно събрание.

КС, Решение № 3 от 5 юли 2004 г. по конституционно дело № 3/2004 г., (Обн., ДВ, бр. 61 от 13 юли 2004 г.), (<http://www.constcourt.bg/bg/Cases/Details/380>),
<http://www.constcourt.bg/bg/Acts/GetHtmlContent/46d28c09-d62b-4060-88dd-460da4c0422c>

ОБОБЩЕН ПРЕГЛЕД НА ПРОМЕНИТЕ В КОНСТИТУЦИЯТА СЛЕД 1991 Г.*Сравнителен преглед на промените в Конституцията след 1991 г.***IV. ОБОБЩЕН ПРЕГЛЕД НА ПРОМЕНИТЕ В КОНСТИТУЦИЯТА СЛЕД 1991 Г.**

1991 г.	ДВ, бр. 85 от 2003 г.	ДВ, бр. 27 от 2006 г.	ДВ, бр. 12 от 2007 г.	ДВ, бр. 100 от 2015 г.
Чл. 117. (1) Съдебната власт защитава правата и законните интереси на гражданите, юридическите лица и държавата.				Чл. 117. (1) Съдебната власт защитава правата и законните интереси на гражданите, юридическите лица и държавата.
(2) Съдебната власт е независима. При осъществяване на своите функции съдиите, съдебните заседатели, прокурорите и следователите се подчиняват само на закона.				(2) Съдебната власт е независима. При осъществяване на своите функции съдиите, съдебните заседатели, прокурорите и следователите се подчиняват само на закона.
(3) Съдебната власт има самостоятелен бюджет.				(3) Съдебната власт има самостоятелен бюджет.
Чл. 118. Правосъдието се осъществява в името на народа.				Чл. 118. Правосъдието се осъществява в името на народа.
Чл. 119. (1) Правораздаването се осъществява от Върховния касационен съд, Върховния административен съд, апелативни, окръжни, военни и районни съдилища.				Чл. 119. (1) Правораздаването се осъществява от Върховния касационен съд, Върховния административен съд, апелативни, окръжни, военни и районни съдилища.
(2) Със закон могат да се създават и специализирани съдилища.				(2) Със закон могат да се създават и специализирани съдилища.
(3) Извънредни съдилища не се допускат.				(3) Извънредни съдилища не се допускат.

ОБОБЩЕН ПРЕГЛЕД НА ПРОМЕНЕТЕ В КОНСТИТУЦИЯТА СЛЕД 1991 Г.

Сравнителен преглед на промените в Конституцията след 1991 г.

1991 г.	ДВ, бр. 85 от 2003 г.	ДВ, бр. 27 от 2006 г.	ДВ, бр. 12 от 2007 г.	ДВ, бр. 100 от 2015 г.
Чл. 120. (1) Съдилищата осъществяват контрол за законност на актове и действия на административните органи.				Чл. 120. (1) Съдилищата осъществяват контрол за законност на актове и действия на административните органи.
(2) Гражданите и юридическите лица могат да обжалват всички административни актове, които ги засягат освен изрично посочените със закон.				(2) Гражданите и юридическите лица могат да обжалват всички административни актове, които ги засягат освен изрично посочените със закон.
Чл. 121. (1) Съдилищата осигуряват равенство и условия за състезателност на страните в съдебния процес.				Чл. 121. (1) Съдилищата осигуряват равенство и условия за състезателност на страните в съдебния процес.
(2) Производството по делата осигурява установяването на истината.				(2) Производството по делата осигурява установяването на истината.
(3) Разглеждането на делата във всички съдилища е публично, освен когато законът предвижда друго.				(3) Разглеждането на делата във всички съдилища е публично, освен когато законът предвижда друго.
(4) Актовете на правораздаването се мотивират.				(4) Актовете на правораздаването се мотивират.
Чл. 122. (1) Гражданите и юридическите лица имат право на защита във всички стадии на процеса.				Чл. 122. (1) Гражданите и юридическите лица имат право на защита във всички стадии на процеса.
(2) Редът за упражняване правото на защита се определя със закон.				(2) Редът за упражняване правото на защита се определя със закон.
Чл. 123. В определени от закона случаи в правораздаването участват и съдебни заседатели.				Чл. 123. В определени от закона случаи в правораздаването участват и съдебни заседатели.

Този документ е създаден в рамките на проект "Развитие на конституционния модел на съдебната система – опит и перспективи", финансиран от Оперативна програма "Добро управление", Договор № BG05SFOP001-3.003-0126-C01/03.02.2021 г.

ОБОБЩЕН ПРЕГЛЕД НА ПРОМЕНЕТЕ В КОНСТИТУЦИЯТА СЛЕД 1991 Г.

Сравнителен преглед на промените в Конституцията след 1991 г.

1991 г.	ДВ, бр. 85 от 2003 г.	ДВ, бр. 27 от 2006 г.	ДВ, бр. 12 от 2007 г.	ДВ, бр. 100 от 2015 г.
Чл. 124. Върховният касационен съд осъществява върховен съдебен надзор за точно и еднакво прилагане на законите от всички съдилища.				Чл. 124. Върховният касационен съд осъществява върховен съдебен надзор за точно и еднакво прилагане на законите от всички съдилища.
Чл. 125. (1) Върховният административен съд осъществява върховен съдебен надзор за точното и еднакво прилагане на законите в административното правораздаване.				Чл. 125. (1) Върховният административен съд осъществява върховен съдебен надзор за точното и еднакво прилагане на законите в административното правораздаване.
(2) Върховният административен съд се произнася по спорове за законността на актовете на Министерския съвет и на министрите, както и на други актове, посочени в закона.				(2) Върховният административен съд се произнася по спорове за законността на актовете на Министерския съвет и на министрите, както и на други актове, посочени в закона.
Чл. 126. (1) Структурата на прокуратурата е в съответствие с тази на съдилищата.				Чл. 126. (1) Структурата на прокуратурата е в съответствие с тази на съдилищата.
(2) Главният прокурор осъществява надзор за законност и методическо ръководство върху дейността на всички прокурори.				(2) Главният прокурор осъществява надзор за законност и методическо ръководство върху дейността на всички прокурори.

ОБОБЩЕН ПРЕГЛЕД НА ПРОМЕНЕТЕ В КОНСТИТУЦИЯТА СЛЕД 1991 Г.

Сравнителен преглед на промените в Конституцията след 1991 г.

1991 г.	ДВ, бр. 85 от 2003 г.	ДВ, бр. 27 от 2006 г.	ДВ, бр. 12 от 2007 г.	ДВ, бр. 100 от 2015 г.
Чл. 127. Прокуратурата следи за спазване на законността, като:		Чл. 127. Прокуратурата следи за спазване на законността, като:		Чл. 127. Прокуратурата следи за спазване на законността, като:
		1. ръководи разследването и упражнява надзор за законосъобразното му провеждане;		1. ръководи разследването и упражнява надзор за законосъобразното му провеждане;
		2. може да извършва разследване;		2. може да извършва разследване;
1. привлича към отговорност лицата, които са извършили престъпления, и поддържа обвинението по наказателни дела от общ характер;		3. привлича към отговорност лицата, които са извършили престъпления, и поддържа обвинението по наказателни дела от общ характер;		3. привлича към отговорност лицата, които са извършили престъпления, и поддържа обвинението по наказателни дела от общ характер;
2. упражнява надзор при изпълнение на наказателните и други принудителни мерки;		4. упражнява надзор при изпълнение на наказателните и други принудителни мерки;		4. упражнява надзор при изпълнение на наказателните и други принудителни мерки;
3. предприема действия за отмяна на незаконосъобразни актове;		5. предприема действия за отмяна на незаконосъобразни актове;		5. предприема действия за отмяна на незаконосъобразни актове;
4. в предвидените със закон случаи участва в граждански и административни дела.		6. в предвидените със закон случаи участва в граждански и административни дела.		6. в предвидените със закон случаи участва в граждански и административни дела.
Чл. 128. Следствените органи са в системата на съдебната власт.		Чл. 128. Следствените органи са в системата на съдебната власт.		Чл. 128. Следствените органи са в системата на съдебната власт.
Те осъществяват предварителното производство по наказателни дела.		Те осъществяват разследване ~~предварителното производство~~ по наказателни дела в случаите, предвидени в закон.		Те осъществяват разследване по наказателни дела в случаите, предвидени в закон.

ОБОБЩЕН ПРЕГЛЕД НА ПРОМЕНЕТЕ В КОНСТИТУЦИЯТА СЛЕД 1991 Г.

Сравнителен преглед на промените в Конституцията след 1991 г.

1991 г.	ДВ, бр. 85 от 2003 г.	ДВ, бр. 27 от 2006 г.	ДВ, бр. 12 от 2007 г.	ДВ, бр. 100 от 2015 г.
Чл. 129. (1) Съдиите, прокурорите и следователите се назначават, повишават, понижават, преместват и освобождават от длъжност от Висшия съдебен съвет.	Чл. 129. (1) Съдиите, прокурорите и следователите се назначават, повишават, понижават, преместват и освобождават от длъжност от Висшия съдебен съвет.	Чл. 129. (1) Съдиите, прокурорите и следователите се назначават, повишават, понижават, преместват и освобождават от длъжност от Висшия съдебен съвет.		Чл. 129. (1) Съдиите, прокурорите и следователите се назначават, повишават, понижават, преместват и освобождават от длъжност от съдийската, съответно прокурорската колегия на Висшия съдебен съвет.
(2) Председателят на Върховния касационен съд, председателят на Върховния административен съд и главният прокурор се назначават и освобождават от президента на републиката по предложение на Висшия съдебен съвет за срок от седем години без право на повторно избиране.	(2) Председателят на Върховния касационен съд, председателят на Върховния административен съд и главният прокурор се назначават и освобождават от президента на републиката по предложение на Висшия съдебен съвет за срок от седем години без право на повторно избиране.	(2) Председателят на Върховния касационен съд, председателят на Върховния административен съд и главният прокурор се назначават и освобождават от президента на републиката по предложение на Висшия съдебен съвет за срок от седем години без право на повторно избиране.		(2) Председателят на Върховния касационен съд, председателят на Върховния административен съд и главният прокурор се назначават и освобождават от президента на републиката по предложение на пленума на Висшия съдебен съвет за срок от седем години без право на повторно избиране.
Президентът не може да откаже назначаването или освобождаването при повторно направено предложение.	Президентът не може да откаже назначаването или освобождаването при повторно направено предложение.	Президентът не може да откаже назначаването или освобождаването при повторно направено предложение.		Президентът не може да откаже назначаването или освобождаването при повторно направено предложение.
(3) Съдиите, прокурорите и следователите стават несменяеми след навършване на тригодишен стаж на длъжността, която заемат.	(3) С навършване на петгодишен стаж като съдия, прокурор или следовател и след атестиране, с решение на Висшия съдебен съвет , съдиите, прокурорите и следователите стават несменяеми.	(3) С навършване на петгодишен стаж като съдия, прокурор или следовател и след атестиране, с решение на Висшия съдебен съвет, съдиите, прокурорите и следователите стават несменяеми.		(3) С навършване на петгодишен стаж като съдия, прокурор или следовател и след атестиране, с решение на съдийската, съответно прокурорската колегия на Висшия съдебен съвет , съдиите, прокурорите и следователите стават несменяеми.
Те се освобождават от длъжност само при	Те, включително лицата по ал. 2 , се освобождават от длъжност само при:	Те, включително лицата по ал. 2, се освобождават от длъжност само при:		Те, включително лицата по ал. 2, се освобождават от длъжност само при:

Този документ е създаден в рамките на проект "Развитие на конституционния модел на съдебната система – опит и перспективи", финансиран от Оперативна програма "Добро управление", Договор № BG05SFOP001-3.003-0126-C01/03.02.2021 г.

ОБОБЩЕН ПРЕГЛЕД НА ПРОМЕНЕТЕ В КОНСТИТУЦИЯТА СЛЕД 1991 Г.

Сравнителен преглед на промените в Конституцията след 1991 г.

1991 г.	ДВ, бр. 85 от 2003 г.	ДВ, бр. 27 от 2006 г.	ДВ, бр. 12 от 2007 г.	ДВ, бр. 100 от 2015 г.
пенсиониране,	1. навършване на 65-годишна възраст;	1. навършване на 65-годишна възраст;		1. навършване на 65-годишна възраст;
подаване на оставка,	2. подаване на оставка;	2. подаване на оставка;		2. подаване на оставка;
при влизане в сила на присъда, с която е наложено наказание лишаване от свобода за умишлено престъпление,	3. влизане в сила на присъда, с която е наложено наказание лишаване от свобода за умишлено престъпление;	3. влизане в сила на присъда, с която е наложено наказание лишаване от свобода за умишлено престъпление;		3. влизане в сила на присъда, с която е наложено наказание лишаване от свобода за умишлено престъпление;
както и при трайна фактическа невъзможност да изпълняват задълженията си за повече от една година.	4. трайна фактическа невъзможност да изпълняват задълженията си за повече от една година;	4. трайна фактическа невъзможност да изпълняват задълженията си за повече от една година;		4. трайна фактическа невъзможност да изпълняват задълженията си за повече от една година;
	5. тежко нарушение или системно неизпълнение на служебните задължения, както и действия, които накърняват престижа на съдебната власт.	5. тежко нарушение или системно неизпълнение на служебните задължения, както и действия, които накърняват престижа на съдебната власт.		5. тежко нарушение или системно неизпълнение на служебните задължения, както и действия, които накърняват престижа на съдебната власт.
		(4) В случаите по ал. 3, т. 5 председателят на Върховния касационен съд, председателят на Върховния административен съд и главният прокурор се освобождават от президента на републиката по предложение и на една четвърт от народните представители, прието с мнозинство две трети от народните представители. Президентът не може да откаже освобождаването при повторно направено предложение.		

ОБОБЩЕН ПРЕГЛЕД НА ПРОМЕНЕТЕ В КОНСТИТУЦИЯТА СЛЕД 1991 Г.

Сравнителен преглед на промените в Конституцията след 1991 г.

1991 г.	ДВ, бр. 85 от 2003 г.	ДВ, бр. 27 от 2006 г.	ДВ, бр. 12 от 2007 г.	ДВ, бр. 100 от 2015 г.
	(4) Придобитата несменяемост се възстановява при следващо заемане на длъжността съдия, прокурор или следовател в случаите на освобождаване по ал. 3, т. 2 и 4.	(5) Придобитата несменяемост се възстановява при следващо заемане на длъжността съдия, прокурор или следовател в случаите на освобождаване по ал. 3, т. 2 и 4.		(5) Придобитата несменяемост се възстановява при следващо заемане на длъжността съдия, прокурор или следовател в случаите на освобождаване по ал. 3, т. 2 и 4.
	(5) ⁴⁶ Административните ръководители в органите на съдебната власт, с изключение на тези по ал. 2, се назначават на ръководната длъжност за срок от пет години с право на повторно назначаване.	(6) Административните ръководители в органите на съдебната власт, с изключение на тези по ал. 2, се назначават на ръководната длъжност за срок от пет години с право на повторно назначаване.		(6) Административните ръководители в органите на съдебната власт, с изключение на тези по ал. 2, се назначават на ръководната длъжност за срок от пет години с право на повторно назначаване.
Чл. 130. (1) Висшият съдебен съвет се състои от 25 членове.			Чл. 130. (1) Висшият съдебен съвет се състои от 25 членове.	Чл. 130. (1) Висшият съдебен съвет се състои от 25 членове.
Председателят на Върховния касационен съд, председателят на Върховния административен съд и главният прокурор са по право негови членове.			Председателят на Върховния касационен съд, председателят на Върховния административен съд и главният прокурор са по право негови членове.	Председателят на Върховния касационен съд, председателят на Върховния административен съд и главният прокурор са по право негови членове.
(2) За членове на Висшия съдебен съвет, които не са негови членове по право, се избират юристи с високи професионални и нравствени качества, които имат най-малко петнадесетгодишен юридически стаж.			(2) За членове на Висшия съдебен съвет, които не са негови членове по право, се избират юристи с високи професионални и нравствени качества, които имат най-малко петнадесетгодишен юридически стаж.	(2) За членове на Висшия съдебен съвет, които не са негови членове по право, се избират юристи с високи професионални и нравствени качества, които имат най-малко петнадесетгодишен юридически стаж.

⁴⁶ (Нова, в сила от 1.01.2004 г.)

ОБОБЩЕН ПРЕГЛЕД НА ПРОМЕНЕТЕ В КОНСТИТУЦИЯТА СЛЕД 1991 Г.

Сравнителен преглед на промените в Конституцията след 1991 г.

1991 г.	ДВ, бр. 85 от 2003 г.	ДВ, бр. 27 от 2006 г.	ДВ, бр. 12 от 2007 г.	ДВ, бр. 100 от 2015 г.
(3) Единадесет от членовете на Висшия съдебен съвет се избират от Народното събрание и единадесет - от органите на съдебната власт.			(3) Единадесет от членовете на Висшия съдебен съвет се избират от Народното събрание и единадесет - от органите на съдебната власт.	(3) Единадесет от членовете на Висшия съдебен съвет се избират от Народното събрание с мнозинство две трети от народните представители и единадесет - от органите на съдебната власт.
				Членовете на Висшия съдебен съвет се избират при условията на чл. 130а, ал. 3 и 4 и по ред, определен със закон.
(4) Мандатът на изборните членове на Висшия съдебен съвет е пет години. Те не могат да бъдат преизбрани веднага след изтичане на този срок.			(4) Мандатът на изборните членове на Висшия съдебен съвет е пет години. Те не могат да бъдат преизбрани веднага след изтичане на този срок.	(4) Мандатът на изборните членове на Висшия съдебен съвет е пет години. Те не могат да бъдат преизбрани веднага след изтичане на този срок.
(5) Заседанията на Висшия съдебен съвет се председателстват от министъра на правосъдието. Той не участва в гласуването.			(5) Заседанията на Висшия съдебен съвет се председателстват от министъра на правосъдието. Той не участва в гласуването.	
			(6) Висшият съдебен съвет:	
			1. назначава, повишава, премества и освобождава от длъжност съдиите, прокурорите и следователите;	
			2. налага дисциплинарни наказания понижаване и освобождаване от длъжност на съдиите, прокурорите и следователите;	
			3. организира квалификацията на съдиите, прокурорите и следователите;	

ОБОБЩЕН ПРЕГЛЕД НА ПРОМЕНЕТЕ В КОНСТИТУЦИЯТА СЛЕД 1991 Г.

Сравнителен преглед на промените в Конституцията след 1991 г.

1991 г.	ДВ, бр. 85 от 2003 г.	ДВ, бр. 27 от 2006 г.	ДВ, бр. 12 от 2007 г.	ДВ, бр. 100 от 2015 г.
			4. приема проекта на бюджет на съдебната власт;	
			5. определя обхвата и структурата на годишните доклади по чл. 84, т. 16.	
			(7) Висшият съдебен съвет изслушва и приема годишните доклади на Върховния касационен съд, на Върховния административен съд и на главния прокурор за прилагането на закона и за дейността на съдилищата, прокуратурата и разследващите органи и ги внася в Народното събрание.	
			(8) Мандатът на избран член на Висшия съдебен съвет се прекратява при:	
			1. подаване на оставка;	
			2. влязъл в сила съдебен акт за извършено престъпление;	
			3. трайна фактическа невъзможност да изпълнява задълженията си за повече от една година;	
			4. дисциплинарно освобождаване от длъжност или лишаване от право да упражнява юридическа професия или дейност.	

ОБОБЩЕН ПРЕГЛЕД НА ПРОМЕНИТЕ В КОНСТИТУЦИЯТА СЛЕД 1991 Г.

Сравнителен преглед на промените в Конституцията след 1991 г.

1991 г.	ДВ, бр. 85 от 2003 г.	ДВ, бр. 27 от 2006 г.	ДВ, бр. 12 от 2007 г.	ДВ, бр. 100 от 2015 г.
			(9) При прекратяване на мандата на избран член на Висшия съдебен съвет на негово място се избира друг от съответната квота, който довършва мандата.	
				Чл. 130а. (1) Висшият съдебен съвет осъществява правомощията си чрез пленум, съдийска и прокурорска колегия.
				(2) Пленумът се състои от всички членове на Висшия съдебен съвет.
				Пленумът на Висшия съдебен съвет:
				1. приема проекта на бюджета на съдебната власт;
				2. приема решение за прекратяване на мандата на избран член на Висшия съдебен съвет при условията на чл. 130, ал. 8;
				3. организира квалификацията на съдиите, прокурорите и следователите;
				4. решава общи за съдебната власт организационни въпроси;
				5. изслушва и приема годишните доклади по чл. 84, т. 16;
				6. управлява недвижимите имоти на съдебната власт;

ОБОБЩЕН ПРЕГЛЕД НА ПРОМЕНИТЕ В КОНСТИТУЦИЯТА СЛЕД 1991 Г.

Сравнителен преглед на промените в Конституцията след 1991 г.

1991 г.	ДВ, бр. 85 от 2003 г.	ДВ, бр. 27 от 2006 г.	ДВ, бр. 12 от 2007 г.	ДВ, бр. 100 от 2015 г.
				7. прави предложение до президента на републиката за назначаване и освобождаване на председателя на Върховния касационен съд, председателя на Върховния административен съд и главния прокурор;
				8. осъществява и други правомощия, определени със закон.
				(3) Съдийската колегия на Висшия съдебен съвет се състои от 14 членове и включва председателите на Върховния касационен съд и на Върховния административен съд, шестима членове, избрани пряко от съдиите, и шестима членове, избрани от Народното събрание.
				(4) Прокурорската колегия на Висшия съдебен съвет се състои от 11 членове и включва главния прокурор, четирима членове, избрани пряко от прокурорите, един член, избран пряко от следователите, и петима членове, избрани от Народното събрание.
				(5) Колегиите в съответствие със своята професионална насоченост:

ОБОБЩЕН ПРЕГЛЕД НА ПРОМЕНЕТЕ В КОНСТИТУЦИЯТА СЛЕД 1991 Г.

Сравнителен преглед на промените в Конституцията след 1991 г.

1991 г.	ДВ, бр. 85 от 2003 г.	ДВ, бр. 27 от 2006 г.	ДВ, бр. 12 от 2007 г.	ДВ, бр. 100 от 2015 г.
				1. назначават, повишават, преместват и освобождават от длъжност съдиите, прокурорите и следователите;
				2. правят периодични атестации на съдиите, прокурорите, следователите и административните ръководители в органите на съдебната власт и решават въпроси за придобиване и възстановяване на несменяемост;
				3. налагат дисциплинарни наказания понижаване и освобождаване от длъжност на съдиите, прокурорите, следователите и административните ръководители в органите на съдебната власт;
				4. назначават и освобождават административните ръководители в органите на съдебната власт;
				5. решават въпроси за организацията на дейността на съответната система от органи на съдебната власт;
				6. осъществяват и други правомощия, определени със закон.
				Чл. 130б. (1) Заседанията на пленума на Висшия съдебен съвет се председателстват от министъра на правосъдието. Той не участва в гласуването.

ОБОБЩЕН ПРЕГЛЕД НА ПРОМЕНИТЕ В КОНСТИТУЦИЯТА СЛЕД 1991 Г.

Сравнителен преглед на промените в Конституцията след 1991 г.

1991 г.	ДВ, бр. 85 от 2003 г.	ДВ, бр. 27 от 2006 г.	ДВ, бр. 12 от 2007 г.	ДВ, бр. 100 от 2015 г.
				(2) Съдийската колегия на Висшия съдебен съвет се председателства от председателя на Върховния касационен съд. Прокурорската колегия на Висшия съдебен съвет се председателства от главния прокурор. Министърът на правосъдието може да присъства на заседанията, като не участва в гласуването.
				(3) Главният инспектор може да присъства на заседанията на пленума на Висшия съдебен съвет и на заседанията на съдийската и прокурорската колегия на Висшия съдебен съвет, като не участва в гласуването.
		Чл. 130а. Министърът на правосъдието:	Чл. 130а. Министърът на правосъдието:	Чл. 130в. Министърът на правосъдието:
		1. предлага проект на бюджет на съдебната власт и го внася за обсъждане във Висшия съдебен съвет;	1. предлага проект на бюджет на съдебната власт и го внася за обсъждане във Висшия съдебен съвет;	1. предлага проект на бюджет на съдебната власт и го внася ~~за обсъждане~~ във Висшия съдебен съвет;
		2. управлява имуществото на съдебната власт;	2. управлява имуществото на съдебната власт;	
		3. може да прави предложения за назначаване, повишаване, понижаване, преместване и освобождаване от длъжност на съдии, прокурори и следователи;	3. може да прави предложения за назначаване, повишаване, понижаване, преместване и освобождаване от длъжност на съдии, прокурори и следователи;	3. може да прави предложения за назначаване, повишаване, понижаване, преместване и освобождаване от длъжност на съдии, прокурори и следователи;

ОБОБЩЕН ПРЕГЛЕД НА ПРОМЕНЕТЕ В КОНСТИТУЦИЯТА СЛЕД 1991 Г.

Сравнителен преглед на промените в Конституцията след 1991 г.

1991 г.	ДВ, бр. 85 от 2003 г.	ДВ, бр. 27 от 2006 г.	ДВ, бр. 12 от 2007 г.	ДВ, бр. 100 от 2015 г.
		4. участва в организирането на квалификацията на съдиите, прокурорите и следователите;	4. участва в организирането на квалификацията на съдиите, прокурорите и следователите;	4. участва в организирането на квалификацията на съдиите, прокурорите и следователите;
		5. проверява организацията по образуването, движението и приключването на делата.		
Чл. 131. Решенията на Висшия съдебен съвет за назначаване, повишаване, понижаване, преместване и освобождаване от длъжност на съдии, прокурори и следователи, както и предложенията, които той прави по чл. 129, ал. 2 се приемат с тайно гласуване.	Чл. 131. Решенията на Висшия съдебен съвет за назначаване, повишаване, понижаване, преместване и освобождаване от длъжност на съдии, прокурори и следователи, за даване разрешение по чл. 132, ал. 2 и 3 , както и предложенията, които той прави по чл. 129, ал. 2, се приемат с тайно гласуване.		Чл. 131. Решенията на Висшия съдебен съвет за назначаване, повишаване, понижаване, преместване и освобождаване от длъжност на съдии, прокурори и следователи, за даване разрешение по чл. 132, ал. 2 и 3 , както и предложенията, които той прави по чл. 129, ал. 2, се приемат с тайно гласуване.	Чл. 131. Решенията на Висшия съдебен съвет за назначаване, повишаване, понижаване, преместване и освобождаване от длъжност на съдии, прокурори и следователи, както и предложенията, които той прави по чл. 129, ал. 2, се приемат с тайно гласуване.
Чл. 132. (1) Съдиите, прокурорите и следователите се ползват с имунитета на народните представители.	Чл. 132. (1) При осъществяване на съдебната власт съдиите, прокурорите и следователите не носят наказателна и гражданска отговорност за техните служебни действия и за постановените от тях актове, освен ако извършеното е умишлено престъпление от общ характер.		Чл. 132. (1) При осъществяване на съдебната власт съдиите, прокурорите и следователите не носят наказателна и гражданска отговорност за техните служебни действия и за постановените от тях актове, освен ако извършеното е умишлено престъпление от общ характер.	Чл. 132. (1) При осъществяване на съдебната власт съдиите, прокурорите и следователите не носят наказателна и гражданска отговорност за техните служебни действия и за постановените от тях актове, освен ако извършеното е умишлено престъпление от общ характер.
(2) В определени със закон случаи решение за снемане имунитета на съдия, прокурор или следовател се приема от Висшия съдебен съвет.	(2) В случаите по ал. 1 срещу съдиите, прокурорите и следователите не може да бъде повдигнато обвинение без разрешение на Висшия съдебен съвет.			

ОБОБЩЕН ПРЕГЛЕД НА ПРОМЕНИТЕ В КОНСТИТУЦИЯТА СЛЕД 1991 Г.

Сравнителен преглед на промените в Конституцията след 1991 г.

1991 г.	ДВ, бр. 85 от 2003 г.	ДВ, бр. 27 от 2006 г.	ДВ, бр. 12 от 2007 г.	ДВ, бр. 100 от 2015 г.
	(3) Съдиите, прокурорите и следователите не могат да бъдат задържани освен за тежко престъпление, и то с разрешение на Висшия съдебен съвет. Разрешение за задържане не се изисква при заварено тежко престъпление.			
	(4) За даване разрешение по ал. 2 и 3 се прави мотивирано искане до Висшия съдебен съвет от главния прокурор или от не по-малко от една пета от членовете на Висшия съдебен съвет.			
			Чл. 132а. (1) Към Висшия съдебен съвет се създава Инспекторат, който се състои от главен инспектор и десет инспектори.	Чл. 132а. (1) Към Висшия съдебен съвет се създава Инспекторат, който се състои от главен инспектор и десет инспектори.
			(2) Главният инспектор се избира от Народното събрание с мнозинство две трети от народните представители за срок от пет години.	(2) Главният инспектор се избира от Народното събрание с мнозинство две трети от народните представители за срок от пет години.
			(3) Инспекторите се избират от Народното събрание за срок от четири години по реда на ал. 2.	(3) Инспекторите се избират от Народното събрание за срок от четири години по реда на ал. 2.
			(4) Главният инспектор и инспекторите могат да бъдат избирани повторно, но не за два последователни мандата.	(4) Главният инспектор и инспекторите могат да бъдат избирани повторно, но не за два последователни мандата.

ОБОБЩЕН ПРЕГЛЕД НА ПРОМЕНИТЕ В КОНСТИТУЦИЯТА СЛЕД 1991 Г.

Сравнителен преглед на промените в Конституцията след 1991 г.

1991 г.	ДВ, бр. 85 от 2003 г.	ДВ, бр. 27 от 2006 г.	ДВ, бр. 12 от 2007 г.	ДВ, бр. 100 от 2015 г.
			(5) Бюджетът на Инспектората се приема от Народното събрание в рамките на бюджета на съдебната власт.	(5) Бюджетът на Инспектората се приема от Народното събрание в рамките на бюджета на съдебната власт.
			(6) Инспекторатът проверява дейността на органите на съдебната власт, без да засяга независимостта на съдиите, съдебните заседатели, прокурорите и следователите при осъществяването на техните функции.	(6) Инспекторатът проверява дейността на органите на съдебната власт, без да засяга независимостта на съдиите, съдебните заседатели, прокурорите и следователите при осъществяването на техните функции.
				Инспекторатът извършва проверки за почтеност и конфликт на интереси на съдии, прокурори и следователи, на имуществените им декларации, както и за установяване на действия, които накърняват престижа на съдебната власт, и такива, свързани с нарушаване на независимостта на съдиите, прокурорите и следователите.
			Главният инспектор и инспекторите при осъществяване на функциите си са независими и се подчиняват само на закона.	Главният инспектор и инспекторите при осъществяване на функциите си са независими и се подчиняват само на закона.
			(7) Инспекторатът действа служебно, по инициатива на граждани, юридически лица или държавни органи, включително на съдии, прокурори и следователи.	(7) Инспекторатът действа служебно, по инициатива на граждани, юридически лица или държавни органи, включително на съдии, прокурори и следователи.

ОБЩЕН ПРЕГЛЕД НА ПРОМЕНЕТЕ В КОНСТИТУЦИЯТА СЛЕД 1991 Г.

Сравнителен преглед на промените в Конституцията след 1991 г.

1991 г.	ДВ, бр. 85 от 2003 г.	ДВ, бр. 27 от 2006 г.	ДВ, бр. 12 от 2007 г.	ДВ, бр. 100 от 2015 г.
			(8) Инспекторатът представя годишен доклад за дейността си на Висшия съдебен съвет.	(8) Инспекторатът представя годишен доклад за дейността си на Висшия съдебен съвет.
			(9) Инспекторатът отправя сигнали, предложения и доклади до други държавни органи, включително и до компетентните органи на съдебната власт. Инспекторатът предоставя публично информация за дейността си.	(9) Инспекторатът отправя сигнали, предложения и доклади до други държавни органи, включително и до компетентните органи на съдебната власт. Инспекторатът предоставя публично информация за дейността си.
			(10) Условията и редът за избиране и освобождаване на главния инспектор и на инспекторите, както и организацията и дейността на Инспектората се уреждат със закон.	(10) Условията и редът за избиране и освобождаване на главния инспектор и на инспекторите, както и организацията и дейността на Инспектората се уреждат със закон.
Чл. 133. Организацията и дейността на Висшия съдебен съвет, на съдилищата, на прокурорските и на следствените органи, статутът на съдиите, прокурорите и следователите, условията и редът за назначаване и освобождаване от длъжност на съдиите, съдебните заседатели, прокурорите и следователите, както и за осъществяване на тяхната отговорност, се уреждат със закон.				Чл. 133. Организацията и дейността на Висшия съдебен съвет, на съдилищата, на прокурорските и на следствените органи, статутът на съдиите, прокурорите и следователите, условията и редът за назначаване и освобождаване от длъжност на съдиите, съдебните заседатели, прокурорите и следователите, както и за осъществяване на тяхната отговорност, се уреждат със закон.

ОБОБЩЕН ПРЕГЛЕД НА ПРОМЕНЕТЕ В КОНСТИТУЦИЯТА СЛЕД 1991 Г.*Сравнителен преглед на промените в Конституцията след 1991 г.*

1991 г.	ДВ, бр. 85 от 2003 г.	ДВ, бр. 27 от 2006 г.	ДВ, бр. 12 от 2007 г.	ДВ, бр. 100 от 2015 г.
Чл. 134. (1) Адвокатурата е свободна, независима и самоуправляваща се. Тя подпомага гражданите и юридическите лица при защитата на техните права и законни интереси.				Чл. 134. (1) Адвокатурата е свободна, независима и самоуправляваща се. Тя подпомага гражданите и юридическите лица при защитата на техните права и законни интереси.
(2) Организацията и редът на дейността на адвокатурата се уреждат със закон.				(2) Организацията и редът на дейността на адвокатурата се уреждат със закон.

